

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ છોયામાં પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નુગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના સાસિધ્યમાં પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ઉજવાયેલ 'શ્રી છોયાધામ મહોત્સવ'

૧. દીપ પ્રાગટ્ય. ૨. શ્રી ઘનશ્યામ પ્રાગટ્યોત્સવ. ૩. કથા અંતર્ગત જેતપુર ગાદિ-પટ્ટાભિષેક પ્રસંગે ઠાકોરજીનો અભિષેક કરતા પૂ. વડીલ સંતો. ૪. કથા અંતર્ગત અન્નકૂટોત્સવની આરતી ઉતારતા પૂ. સંતો તથા યજમાનશ્રી. ૫. રાસોત્સવ. ૬-૭. કથા સભામંડપ તથા શ્રી નારાયણ સરોવરના કિનારે સમૂહ મહાપૂજા. ૮. બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામના અલૌકિક બાળલીલા દર્શન પુસ્તકનું વિમોચન કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી તથા સંતો-ભક્તો. ૯. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનું સ્વાગત કરતા સ્વયંસેવકો. ૧૦. બાળપ્રભુશ્રીના પ્રાસાદિક પારણીયાંની આરતી ઉતારતા બંને પૂ. બાળલાલજીશ્રી. ૧૧. બાળપ્રભુશ્રીના પ્રાસાદિક પારણીયાંના દર્શન કરતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી. ૧૨. સમૂહ આરતી.

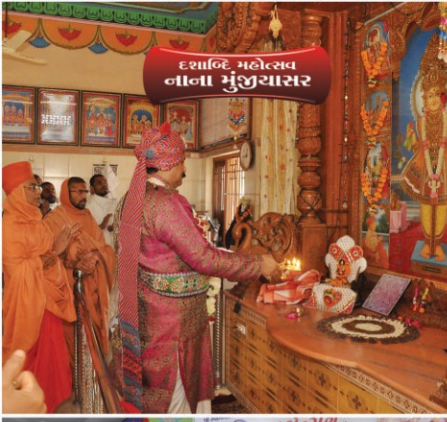
સ્વામિનારાયણ ચિંતન, જાન્યુઆરી - ૨૦૧૬ (૨)

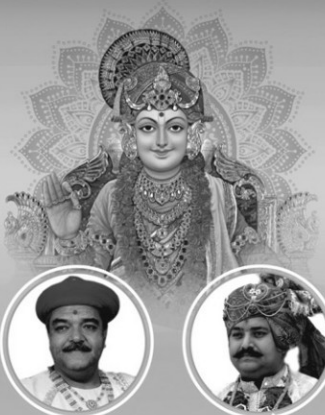
સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ છપૈયામાં પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના સાન્નિધ્યમાં પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ઉજવાયેલ 'શ્રી છપૈયાધામ મહોત્સવ'

૧. મહોત્સવ સભામંચ. ૨. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનું પુષ્પમાળા પહેરાવી સ્વાગત કરતા મહોત્સવના આયોજક પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી લક્ષ્મીપ્રસાદદાસજી. ૩. વક્તા પૂ. સ્વામી શ્રી વિવેકસ્વરૂપદાસજી. ૪. પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી - સરધાર. ૫. છપૈયા મંદિરના મહંત પૂ. બ્રહ્માચારી સ્વામી શ્રી વાસુદેવાનંદજી. ૬. જૂનાગઢ મંદિરના મહંત પૂ. શા. સ્વામી શ્રી ભક્તિપ્રકાશદાસજી. ૭. અમદાવાદ દેશના વરિષ્ઠ સંત પૂ. શા. પી.પી. સ્વામી. ૮. જૂનાગઢ ટેમ્પલ બોર્ડના પૂર્વ ચેરમેન પૂ. શા. સ્વામી શ્રી પ્રેમસ્વરૂપદાસજી. ૯. કાંકરિયા મંદિરના મહંત પૂ. સ્વામી શ્રી ગુરુપ્રસાદદાસજી. ૧૦. ધર્મકુળ પૂજનના યજમાન ન્યાલકરણ શુપના મગનભાઈ તથા રમેશભાઈ ગોળવીયા. ૧૧. પૂ. એસ.પી. સ્વામી - ગઢડા બોર્ડ સલાહકાર. ૧૨. મહોત્સવ મુખ્ય યજમાન માણિયા પરિવારનું સન્માન.

સ્વામિનારાયણ ચિંતન, જાન્યુઆરી - ૨૦૧૬ (૩)

જૂનાગઢ પ્રદેશના નાના મુંજુયાસર ગામને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાન્નિધ્યમાં ઉજવાયેલ શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરનો 'દશાબ્દી મહોત્સવ' તથા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે 'શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ' (તા. ૧૮ થી ૨૫-૧૨-૨૦૧૫)

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ॥

સંપ્રદાયનો સર્વાંગી વિકાસ કરતું શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદારનું રજિસ્ટર્ડ મુખપત્ર ઈ.સ. ૨૦૦૫ના જૂન માસથી પ્રારંભાયેલું, દર માસની ૨૦ તારીખે પ્રકાશિત થતું, આપના સમગ્ર કુટુંબ-પરિવારમાં આનંદ અને સંસ્કારની સૌરભ પ્રસારાવે અને જીવનનું અનેરું ઘડતર કરતું સામયિક.

સ્વામિનારાયણ ચિંતન

વર્ષ : ૩, અંક : ૧૨, તા. ૨૦-૦૧-૧૬

પ્રયોજક : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

પ્રેરકવાણી

“ભાવનગરની ધરતીમાં એવું કંઈક પડ્યું છે કે લોકો ઈચ્છે કે ન ઈચ્છે, અમલદારો ઈચ્છે કે ન ઈચ્છે, પણ માણસાઈ પોતાનો માર્ગ કરે છે-અને માણસાઈનો આવો કોઈક અંશ ભાવનગરની પ્રજાને ટકાવી રાખે છે. ભાવનગરની અને કાઠિયાવાડની માણસાઈને કોણે પોષી છે તેનો વિચાર કરવો ઘટે.” - શ્રી નાનાભાઈ ભટ્ટ લેખિત પુસ્તક ‘ઘડતર અને ચડતર’માંથી...

ગોહિલવંશના સેજકજીથી આરંભીને મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી સુધીના ૭૦૦ વર્ષોમાં ૨૬ રાજવીઓ થઈ ગયા. તેમાંથી કોઈ એક પણ પ્રજાપીડક ન હતા. તેઓ સૌ એક-એકથી ચડિયાતા પ્રજાવત્સલતાના ઉદાહરણો મૂકતા ગયા છે. ભાવનગર રાજ્ય આર્થિક રીતે સમૃદ્ધ થતું ગયું, રાજવીઓના મોજશોખ મર્યાદિત થતા ગયા અને તેના સહજ પરિણામરૂપે કલાપ્રેમ તેમજ પ્રજાવિકાસ માટે માર્ગ મોકળો થતો ગયો. આથી ગોહિલ રાજવીઓએ પ્રજાવત્સલતા અને સમૃદ્ધ વિકાસના એક-એકથી ચડિયાતાં સીમાચિહ્નો સ્થાપિત કર્યા છે.

- શ્રી ગંભીરસિંહજી ગોહિલ લેખિત પુસ્તક ‘પ્રજાવત્સલ રાજવી’માંથી...

અનુક્રમણિકા

૧. ભાવનગરથી મહાભારતનો ગ્રંથ લાવતા ખુશાલ ભટ્ટ ૦૬
૨. ભાવનગરમાં લાડુદાનરૂપે પધારેલ સ.ગુ. શ્રી બ્રહ્માનંદ સ્વામી ૦૮
૩. ભાવનગરના પરમ ભક્તરાજ ઘેરવાન શ્રી રૂપાભાઈ ૧૪
૪. પ્રજાવત્સલ-ન્યાયપ્રિય મહારાજા રાઓલ શ્રી કૃષ્ણકુમારસિંહજી ૧૮
૫. સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા ૨૧

:: પ્રસિદ્ધ કર્તા ::

શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયસ્ય શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ ટ્રેવ પીઠસ્થાન સંસ્થાન-વડતાલ વતી

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર
તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫.

:: પ્રકાશક/માલિક/તંત્રી ::

સાધુ પતિતપાવનદાસજી

:: સંપાદક ::

સ્વામી આનંદસ્વરૂપદાસજી (વેદાંતાચાર્ય)

:: સંકલન ::

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી

ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

:: લવાજમ દર ::

બે વર્ષ : રૂ. ૧૬૦/-, પંચવાર્ષિક : રૂ. ૩૫૦/-

પચ્ચીસ વર્ષ : રૂ. ૭૫૦/-

પરદેશમાં લવાજમ : \$ 200 (યુ.એસ.એ.), £ 125 (યુરોપ)

:: લવાજમ દર અંગે ગ્રાહક પત્ર વ્યવહાર ::

‘ચિંતન કાર્યાલય’

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર - સરદાર

તા.જી. રાજકોટ - ૩૬૦૦૨૫. ફો.નં. ૦૨૮૧ - ૨૭૮૧૨૧૧

Visit us : www.sardharkatha.com

www.swaminarayanvadtalgadi.org

E-mail :- chintankaryalay@gmail.com

Online : www.lakshyatv.com

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિન્યયાય
શ્રી મુનેન્દ્રમહાદેવ મહારાજશ્રીની
દિવ્ય અમૃતવાણી

સમય : દરરોજ

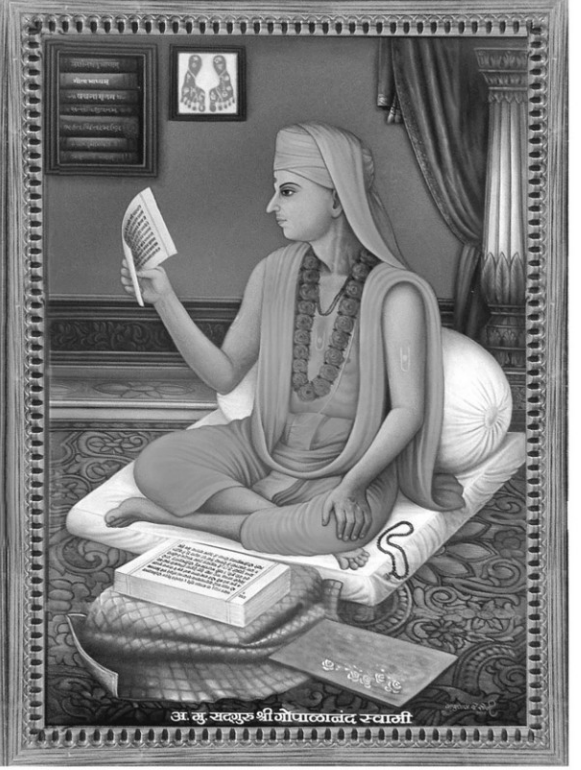
પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના
સત્સંગ શ્રીમુખે
કથા પારાયણ

સમય : દરરોજ રાત્રે ૮.૦૦ થી ૧૧.૦૦

પૂ. સ્વામી શ્રી પુર્ણસ્વરૂપદાસજીના શ્રીમુખે
સત્સંગ
કથામૃત

સમય : દરરોજ સવારે ૫.૩૦ થી ૭.૩૦

છબીકલા : શિવલાલ સુદાણી - બારમણ, મો. ૯૮૭૯૨૬૮૫૪૦

ભાવનગરથી મહાભારતનો ગ્રંથ લાવતા ખુશાલ ભટ્ટ (સ.ગુ. શ્રી ગોપાળાનંદ સ્વામી)

સાધુ અમૃતસ્વરૂપદાસજી ગુરુ : પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

સં. ૧૮૬૩માં કોઈ અગત્યનો પ્રસંગ ખુશાલ ભટ્ટ વિષે નોંધાયેલો હોય તો તે ભાવનગરથી મહાભારત ગ્રંથની પ્રાપ્તિનો છે. આ પ્રસંગ ખુશાલ ભટ્ટને દીક્ષા આપી તે પહેલાનો છે.

સં. ૧૮૬૩માં ભણનારા સંતો માટે શ્રીજીમહારાજને મહાભારતના ગ્રંથની જરૂર પડી. તે વખતે મુદ્રણ કળાના અભાવે ગ્રંથોની હસ્તલિખિત પ્રતો લઈઆઓ તૈયાર કરતા. આવા ગ્રંથો ભારે કિંમત આપતાંય મળી શકતા નહિ. તે વખતે ગુજરાત કાઠીયાવાડમાં મહાભારતની ગણીગાંઠી પ્રતો હતી. આવી એક પ્રત ભાવનગરમાં કાશીરામ નામના એક વિપ્રને ત્યાં હતી. ભગવાન શ્રીહરિએ બ્રાહ્મણ પ્રાગજી દવે અને લખીરામ દેરાસરીને તે ગ્રંથ લેવા ભાવનગર મોકલ્યા હતા,

પણ તે ગ્રંથ આપ્યો નહોતો.

ભગવાન શ્રીહરિ ગઢપુરમાં વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ ગાદી-તકિયા બિછાવીને તે ઉપર ઉગમણે મુખારવિંદે બિરાજમાન થઈને મહારાજ હરિભક્તો અને સંતોની સભામાં ધર્મોપદેશ કરતા હતા. તેવામાં વડોદરાથી વિદ્યા ભણીને ખુશાલ ભટ્ટ આવ્યા. મહારાજે તેમને પૂછ્યું : “વડોદરામાં સૌ હરિભક્ત કુશળ છે? વૈદ્યરાજ રામચંદ્ર કુશળ છે?” ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે કહ્યું : “મહારાજ ! સર્વે કુશળ છે અને સર્વેએ આપને દંડવત પ્રણામ કહ્યા છે.” વળી મહારાજે પૂછ્યું : “તમે બધી વિદ્યા ભણી લીધી?” “હા, મહારાજ! આપના પ્રતાપથી વિદ્યા ભણી આવ્યો છું.”

પછી શ્રીજીમહારાજે પરીક્ષા સારુ કેટલાક પ્રશ્નો પૂછ્યા.

તેના ઉત્તર ખુશાલભટ્ટે તરત આપ્યા. પછી વેદની કાંડી અને શ્રુતિઓ બોલવાનું મહારાજે કહ્યું. તે પણ બોલી બતાવી. તે સાંભળી ભગવાન શ્રીહરિ બહુ રાજી થયા અને પોતે ઊભા થઈ બાથમાં ઘાલીને ખુશાલ ભટ્ટને મળ્યા અને કહ્યું : “અમારે મહાભારતનું પુસ્તક જોઈએ છીએ તે ભાવનગર છે. તે લેવા સારું બે-ત્રણવાર પ્રાગજી દવે અને લખીરામ દેરાસરીને મોકલ્યા હતા, પણ કાશીરામ વિપ્રે તે ગ્રંથ આપ્યો નહિ. તો તે તમો જઈને તે લઈ આવો.”

મહાભારત ગ્રંથ લઈ આવવાની શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી. તેથી ખુશાલ ભટ્ટ ભાવનગર જવા તૈયાર થયા. ખુશાલ ભટ્ટની સાથે જવા માટે લખીરામ દેરાસરીને પણ તૈયાર કર્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં રેવા ગામમાં બજારમાં ચાલ્યા જતા હતા. તે વખતે એક શેઠ પોતાના ઘેર મેડીએ બેઠા હતા. તેમણે ખુશાલ ભટ્ટના શરીરમાંથી તેજ નીકળતું જોયું. તેથી તે વાણિયા શેઠે ખુશાલ ભટ્ટને બોલાવી પોતાને ઘેર ઉતારો કરાવ્યો. પછી ખુશાલ ભટ્ટે વાતો કરવા માંડી અને શેઠને સમાધિ થઈ. એટલે ઘરના સૌ માણસો ભય પામ્યા કે શેઠને અચાનક આ શું થઈ ગયું ? પછી શેઠ સમાધિમાંથી જાગ્યા અને ખુશાલ ભટ્ટને પૂછ્યું : “આપ કાંઈ જમશો ?” ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે કહ્યું : “અમારે જમવું નથી. આ બ્રાહ્મણને રસોઈ કરાવીને જમાડો.” પછી લખીરામને સીધું આપ્યું તેથી તેણે રસોઈ કરી પોતે જમ્યા.

પછી લખીરામ દેરાસરીએ ખુશાલ ભટ્ટને કહ્યું : “જેવો વાણિયાને તમે ચમત્કાર બતાવ્યો તેવો ચમત્કાર કાશીરામ વિપ્રને બતાવશો તો મહાભારત ગ્રંથ આપશે.”

આ રીતે બંને વાતો કરતા ભાવનગર ગયા અને ઝીણાભાઈ શ્રીમાળીને ત્યાં ઊતર્યા. બીજે દિવસે બ્રાહ્મણને ઘેર ગયા ત્યારે તે બ્રાહ્મણ બાલકૃષ્ણની પૂજા કરતો હતો, તેથી ખુશાલ ભટ્ટને આવકાર ન દીધો. પરંતુ તિરસ્કારના બે શબ્દો કહ્યા. તો પણ ખુશાલ ભટ્ટ તો તેની સામા કેવળ પૃથ્વી ઉપર બેસી ગયા. તેવામાં બાલકૃષ્ણની પ્રતિમા ફરીને ખુશાલ ભટ્ટની સન્મુખ થઈ ગઈ. ત્યારે તે વિપ્રે મનમાં કાંઈપણ ખ્યાલ નહિ લાવતાં તે પ્રતિમાને પાછી પોતાની સન્મુખ પધરાવી. પરંતુ તુર્તજ તે પ્રતિમા પાછી ફરીને ખુશાલ ભટ્ટ સન્મુખ થઈ ગઈ. ત્યારે તે વિપ્રે મનમાં કાંઈપણ ખ્યાલ નહિ લાવતાં તે પ્રતિમાને પાછી પોતાની સન્મુખ પધરાવી. એ પ્રમાણે બે-ત્રણ વાર થયું ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે ‘અતિથિ ગૃહસ્પ્રાપ્ત’

પૂજયેત્સ્વાગતાદિના । અર્ઘ્યાસન-પ્રદાનેન પાદપ્રક્ષાલનેન ચ ॥૧॥ શ્રદ્ધયા ચાન્નદાનેન પ્રિયપ્રશ્નોત્તરેણ ચ । ગચ્છન્તં ચાનુયાનેન પ્રીતિમુત્પાદયેદ્ગૃહી ॥૨॥’ આ શ્લોક સંભળાવીને કહ્યું : “તમે ઘેર આવેલા અતિથિનું સન્માન ન કર્યું તેથી ભગવાન તમારી સાથે રીસાય છે.”

તે સાંભળી વિપ્ર વધુ કોપિત થઈને ધમકી દઈ બોલ્યો : “તમો અહીંથી ચાલ્યા જાઓ, હું મહાભારતનો ગ્રંથ આપવાનો નથી.” પછી ખુશાલ ભટ્ટ અને લખીરામ દેરાસરી ત્યાંથી નીકળીને ઝીણાભાઈ શ્રીમાળીને ત્યાં આવ્યા.

તે જ રાત્રિએ કાશીરામ વિપ્ર સૂતો હતો ત્યારે યમદૂતોએ આવી તેને ખૂબ માર માર્યો. ત્યારે તે બ્રાહ્મણ જામીન રાખીને ગ્રંથ આપવા કબૂલ થયો. અને તે ગ્રંથના બદલામાં ૩૦૦ રૂપિયાનું ઘરેણું ગીરો મૂકવાનું કહ્યું. પછી ઝીણાભાઈ શ્રીમાળીની પત્નીનું ૩૦૦ રૂપિયાનું ઘરેણું કાશીરામ વિપ્રને આપ્યું અને એક માસમાં મહાભારત ગ્રંથ પાછો આપવાની શરત કરી.

પછી તે મહાભારત ગ્રંથને પોઠિયો કરીને ખુશાલ ભટ્ટ ગઢપુર લાવ્યા. શ્રીજીમહારાજને સભામાં તે ગ્રંથ અર્પણ કર્યો. તે વખતે ભગવાન શ્રીહરિએ પીળું શેલું ઓઢ્યું હતું તે ખુશાલ ભટ્ટને ઓઢાડ્યું. ત્યારે ખુશાલ ભટ્ટે કહ્યું : “મહારાજ ! આ તો લખીરામનો દાખડો છે. અને તેણે ખૂબ ગાળો ખાધી છે. માટે તેને આ શેલું આપો.” એમ કહી ખુશાલ ભટ્ટે તે શેલું લખીરામને ઓઢાડ્યું. ત્યારબાદ શ્રીજીમહારાજે સહુ લહિયા સંતોને બોલાવીને મહાભારત ગ્રંથ આપ્યો. અને તે એક માસ પહેલા આખો ગ્રંથ શુદ્ધ રીતે લખાવીને તપાસી અસલ ગ્રંથ ભાવનગર પાછો મોકલી દીધો. આ રીતે ખુશાલ ભટ્ટે ભાવનગરમાં કાશીરામ વિપ્રને ચમત્કાર બતાવી મહત્વનું કાર્ય કર્યું હતું.

.....

આ મહાભારતના ગ્રંથની પ્રત હાલ ગઢડામાં શ્રી ગોપીનાથજી મહારાજના મંદિરની પાછળ આવેલ આનંદભુવનમાં રાખવામાં આવી છે. તે પ્રતને ત્યાં એક મોટા પોટલામાં ઘોળા કપડાથી બાંધીને બીજી પ્રસાદીની વસ્તુઓ સાથે કબાટમાં રાખેલી છે. તે પ્રત દોઢ ફૂટ લાંબી અને એક ફૂટ જેટલી પહોળી અને એક ફૂટ ઊંચી છે.

ભાવનગરમાં લાડુદાનરૂપે પધારેલ સ.ગુ. શ્રી બ્રહ્માનંદ સ્વામી

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનો પ્રોટ પ્રતાપ જણાવવા માંડ્યો હતો. પરીક્ષા કરવા, ચિકિત્સા કરવા કે બીજા જે કોઈ ભાવથી શ્રીજીમહારાજના દર્શને જે આવતા તેમને અવનવા અનુભવો થતા. કોઈકને સમાધિ થઈ જતી અને સમાધિમાં તેમના ઈષ્ટદેવનાં, તે દેવના ધામના તેમને દર્શન થતાં. તે સ્વરૂપો ભગવાન શ્રીહરિના સ્વરૂપમાંથી પ્રગટતાં અને પાછા શ્રીહરિના સ્વરૂપમાં લીન થઈ જતાં. આથી ભાવિકોને નિશ્ચય થતો કે સ્વામિનારાયણ સાક્ષાત્ ભગવાન છે. કોઈકને તેમના સંકલ્પોના ઉત્તર મળી જતા, તો કોઈકના સંકલ્પો ફળતા. મહાપ્રભુ શ્રીહરિનો આવો અદ્ભુત ઐશ્વર્ય-પ્રતાપ જોવા છતાં જેને આ કૃપાસમાધિનો પોતાની બુદ્ધિને સંતોષ થાય એવો ઉકેલ ન મળતો ત્યારે તે માનતા કે ભગવાન શ્રીહરિએ બાબરો ભૂત વશ કર્યો છે, કાં તો કોઈક મંત્રનો ગુટકો તેમની પાસે છે તેથી તેમના દર્શન કરવા આવનારને અષ્ટાંગ યોગની સાધના કર્યા વગર સમાધિ થાય છે.

આ રીતે કેટલાક મુમુક્ષુઓ શ્રીજીમહારાજનો પ્રતાપ જોઈ તેઓના શરણે થઈ જતા, જ્યારે કેટલાક આ ધર્તિંગ છે એવું કહી ભગવાન શ્રીહરિની પ્રવૃત્તિને ડામવા માટે ઊભાપોહ કરતા.

કાઠિયાવાડનો કાઠી સમાજ ધીરે ધીરે ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના અદ્ભુત પ્રતાપથી આકર્ષાઈ મહારાજના શરણે થવા લાગ્યો હતો.

આ વાત ઠેઠ ભાવનગર સુધી પહોંચી. ભાવનગરના મહારાજા ઠાકોર વખતસિંહજી^૧ ગોહિલકુળદીપક, પ્રજાવત્સલ હતા. શત્રુને પણ સન્માનવાની, બિરદાવવાની તેમનામાં ખાનદાની હતી. વળી, સાહિત્ય અને કળાના પોષક હતા. પ્રજાની આબાદીમાં પોતે સુખ માણતા. પરંતુ પ્રજામાં પ્રચાર પામતાં કુલશણો કે અસદ્ વર્તનને પોતે સહન કરી શકતા નહિ.

તેમને સમાચાર મળ્યા કે, ‘આપણા રાજ્યના ગઢડામાં ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાંથી એક એકવીસ-બાવીસ વર્ષનો બાવો આવ્યો છે. બાપુ એભલખાયરના દરબારમાં પડ્યો પાથર્યો રહે છે. તેના દર્શને જે જાય તેને તે સમાધિ કરાવે છે અને પોતે ભગવાન થઈ પૂજાય છે. બાપુ એભલખાયર તથા બાપુ જીવાખાયર તેના શિષ્ય થઈ ગયા છે. આ ધર્તિંગને વહેલી તકે ડામવાની જરૂર છે.’

ઠાકોર વખતસિંહજી બાપુને રોજના રોજ આવા વાવડ મળ્યે જતા હતા. તેથી તેમને પણ ભ્રમ પેઠો. કળિયુગમાં ભગવાન ક્યાંથી હોય ? યુગે યુગે ભગવાન અધર્મનો નાશ કરવા અને

ધર્મનું સંસ્થાપન કરવા પ્રગટ થાય છે એ ઓસાણ તેમને રહ્યું નહિ. તેમને લાગવા માંડ્યું કે આ પાપને વહેલી તકે પ્રગટ કરી દેવું જોઈએ.

એટલામાં તેમને સમાચાર મળ્યા કે જૂનાગઢના નવાબ મોહમ્મદ હામીદખાન (પહેલા) પાસેથી અનેક શિરપાવ લઈ ખાણ ગામના કવિ લાડુદાનજી ભાવનગર પધારે છે. તેમને પોતાના કવિતથી વખતસિંહજી બાપુને રિઝાવવા છે વખતસિંહજી બાપુ આ સમાચાર સાંભળી રાજ થયા. કવિશ્રી માટે ઉત્તમ પ્રકારનો રજવાડી ઉતારો, ખાનપાન તથા યોગ્ય સરભરાની તૈયારી કરવા તેમણે હુકમો આપી દીધા.

કવિશ્રી લાડુદાનજી ભાવનગરમાં પધાર્યા. મહારાજાના હુકમ અનુસાર તેમનું ઉત્તમ સ્વાગત કર્યું, ઉતારો કરાવ્યો. તેમની તમામ પ્રકારની બરદાસ્ત કરવામાં રાજ્યના અનુચરોએ કાંઈ ખામી રાખી નહિ. પછી વખતસિંહજી બાપુને તે સમાચાર મોકલાવ્યા. બાપુએ તરત જ કહેવરાવ્યું કે, ‘કવિને લાંબા પથનો થાક હશે, માટે થોડા દિવસ રહી થાક ઉતારે. પછી મુલાકાત ગોઠવીશું.’

આ સમાચાર કવિશ્રી લાડુદાનજીને આપ્યા. પરંતુ તેમને જન્મભૂમિમાં જવાની ઉતાવળ હતી. તેથી વખતસિંહ બાપુને જેમ બને તેમ જલદી મળવાની તેમની ઈચ્છા હતી. તેમની આ ઈચ્છાને માન આપી બાપુએ તે પ્રમાણે સભા ગોઠવવાનો હુકમ આપી દીધો.

ભાવેણા દરબાર વખતસિંહ બાપુએ કવિશ્રી લાડુદાનજીની વિદ્વત્તા અને પ્રતિષ્ઠાને છાજે તેવું સન્માન દરબારમાં કરવાનો નિર્ણય કરી લીધો. રાજ્યસભામાં પોતાના રાજ્યના વિદ્વાનો આમંત્ર્યા, રાજવીઓને તો આગળથી આમંત્રણ આપી બાપુએ સૌને બોલાવી લીધા હતા. સૌને કહેણ મોકલી દીધું કે, ‘કવિશ્રી લાડુદાનજીના સન્માનની સભા આજે યોજાશે.’

કવિશ્રીની વિદ્વત્તાને બિરદાવવાનો, તેમને સાંભળવાનો આ અનુપમ લ્હાવો લેવા ભાવનગર દરબારની કચેરી હકડેઠઠ

ભરાઈ ગઈ. કવિ લાડુદાનજીને તેડવા ખાસ હજૂરી અને સેવકો સાથે પાલખી મોકલી હતી. અન્ય રાજવીઓ, કવિઓ અને વિદ્વાનો સભામાં ગોઠવાઈ ગયા હતા. બાપુ વખતસિંહજી મખમલના ગાદી-તકિયા ઉપર બિરાજમાન થયા હતા.

એટલામાં ચોપદારે નેકીનો અવાજ પુકાર્યો. વખતસિંહજી બાપુ કવિશ્રીની તાજી સ્વીકારવા પોતે જાતે ઊભા થઈ સામા ચાલ્યા. ગોહિલકુલ શિરોમણિ અને ચારણકવિ શિરોમણિનું અદ્ભુત મિલન થયું, બંને ભેટ્યા. કવિ લાડુદાનજીએ બાપુને સૂર્યવંશી કહીને બિરદાવ્યા. બાપુએ તેમને પોતાની બાજુમાં જ મખમલના ગાદી-તકિયા ઉપર બેસાડ્યા.

પછી વખતસિંહજી બાપુએ કવિ લાડુદાનજીને કહ્યું : “કવિરાજ ! અમારા ગોહિલકુળને તો સૌ કવિઓ ચંદ્રવંશી કહીને બિરદાવે છે અને તમે સૂર્યવંશી કેમ કહ્યા ?”

કવિએ તરત જ ખુલાસો કરતા કહ્યું : “ક્ષત્રિયમુગટમણિ, હિન્દવા શાલિગ્રામ, પ્રાતઃસ્મરણીય, મહાવીર મહારાણા શ્રી પ્રતાપસિંહજીની બિરદાવલીમાં ‘ગહલોત-ગહલોત’ વગેરે શબ્દપ્રયોગો ઘણા જ પ્રાચીનકાળથી કાવ્યમાં છે. તેથી ગહલોત શબ્દનો કાવ્યમાં પ્રયોગ કરી ‘સૂર્યવંશી’ કહીને બિરદાવ્યા છે.” તે ઉપર પોતે પ્રાચીન દોહો બોલ્યા : ‘ગોહિલકુળ તન ગાઠ, લેવણ અકબર લાલચી; કોડી દે નહિ કાઠ, પણ દંટ રાણા પ્રતાપસી.’ અર્થાત્ રાણા પ્રતાપનું ગોહિલ રજપૂતનું મજબુત કુળરૂપી ધન લૂંટી લેવાને અકબર લાલચુ થઈ રહ્યો છે. પરંતુ રાણા પ્રતાપનું ‘પણ’ (ટેક) એવું તો દંઢ છે કે તે ધનમાંથી એક કોડી પણ કાઢીને તે આપતો નથી. એટલે કે પોતાના ગોહિલ ક્ષત્રિયકુળને એબલગાડતો નથી.

“પ્રાચીન કાવ્યોના પ્રમાણથી જ ગોહિલ શાખામાં મહારાણા પ્રતાપનો જન્મ હતો. તે જ શાખામાંથી ધૂટા પડીને સેજકજી ગોહિલ સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યા હતા. તે પછી મોખડાજી ગોહિલે પેરમ બેટ કબજે કરી પેરમના પાદશાહનું બિરુદ મેળવેલ હતું. એ મહાવીર મોખડાજીના જ વંશમાં આપ એ બિરુદ સાચવી

૧. ઠાકોર વખતસિંહજી બાપુ ઈ.સ. ૧૭૭૨માં ગાદી ઉપર આવ્યા અને ઈ.સ. ૧૮૧૬ સુધી તેઓએ રાજ્ય કર્યું. કવિરાજ લાડુદાનજી ભાવનગરમાં આવ્યા તે સમય ઈ.સ. ૧૮૦૫ (સં. ૧૮૬૧) હતો. તેથી વખતસિંહ બાપુએ જ સન્માન્યા છે તે નક્કી છે. અને ઠાકોર વજેસિંહ બાપુ ઈ.સ. ૧૮૧૬ થી ઈ.સ. ૧૮૫૨ (સં. ૧૮૭૩ થી સં. ૧૯૦૮) સુધી ગાદી ઉપર હતા. તેથી કવિરાજ લાડુદાનજીને તેમણે સન્માન્યા હોય એ શક્ય નથી, પરંતુ વજેસિંહ બાપુની ‘યુવરાજ’ તરીકે હાજરી હોય તે શક્ય છે.

૨. જેમ વસંતપંચમી પાનખરથી ઉગારી નૂતન વસંતઋતુનું પ્રદાન કરી સમગ્ર પ્રકૃતિને નવપલ્લવિત કરે છે, તેમજ નિસ્તેજ બનેલા કાવ્ય-કવિત્વને ઉગારી લઈ અદ્ભુત ને અજોડ કાવ્ય ને કવિત્વની સુંદર રચનાઓ કરી સમગ્ર વિશ્વને કવિત્વનો એક નવોજ રાહ દેખિયોચર કરવા માઉન્ટ આબુની તળેટીમાં ગુજરાત-રાજસ્થાનની સરહદના સીમાડે આવેલ મારવાડ પ્રદેશના ડુંગરપુર તાલુકાના ખાણ ગામે માડૂ ચારણ કુળના આશીયા શાખાના ગઢવી શંભુદાનજી અને મહા પતિવ્રતા લાલુબા દેવીની કુખે ‘જેમ છીપમાં નવલખું મોતી જન્મે તેની કંઈ નવાઈ ન હોય’ તેમ તેવા ખાનદાન દંપતિની ઘરે સં. ૧૮૨૮ના વસંતપંચમી (મહા સુદ -૫, તા. ૮-૨-૧૭૭૨)ના રોજ લાડુદાન ગઢવીનો જન્મ થયો હતો.

‘પુત્રના લક્ષણ પારણામાંથી જણાય’ તે ન્યાયે બાળપણથી જ લાડુદાનના મુખેથી કાવ્યો ગવાયા કરતા. પિંગળ શાસ્ત્રનો ધમડકા-ભુજ આદિક ગામોમાં અભ્યાસ કરી ‘રાજકવિ, રાજરત્ન, પિંગળ વિદ્યાચાર્ય, સહસ્રાવધાન, શતાવધાન, શ્રીધ્ર કવીશ્વર’ વગેરે ખિતાબોનો યશ પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

રહ્યા છો.”

વખતસિંહજી બાપુ આ બિરદાવલી સાંભળી અત્યંત પ્રસન્ન થઈ ગયા. તેમને ગૌરવ થયું કે, ‘મહારાજા પ્રતાપના ગોહિલકુળમાં તેમનો જન્મ છે અને એ કુળને આજે તેઓ શોભાવી રહ્યા છે.’

કવિ લાડુદાનજીએ દોહા, છંદ અને કવિતાની રમઝટ બોલાવી. કાવ્યરસજ્ઞ મહારાજા વખતસિંહજી અતિ પ્રસન્ન થયા. ઊભા થઈ કવિશ્રીને બાથમાં લઈ ભેટ્યા. કવિવરને નવાજવા સભામાં બેઠેલા રાજુલાના રાજસોની નાગદાનને બોલાવી કવિશ્રીને આભૂષણોથી ભૂષિત કરવા આજ્ઞા કરી.

રાજ-સોની મૂળ રાજુલાના, પરંતુ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના આશ્રિત. સોનીના કપાળમાં કેસરિયું તિલક અને એના મધ્યમાં ગોળ ચાંદલો જોઈ દીખળવૃત્તિથી લાડુદાનજીએ પૂછ્યું : “મહાજન ! ભેંસ ભડકાવે તેવું આ તિલક કયા પંથનું છે ?”

આ કટાક્ષનો ઉત્તર સોની મહાજન આપે તે પહેલાં જ મહારાજાએ કહ્યું : “કવિરાજ ! મારા રાજ્યમાં ગઢડું ગામ છે. ત્યાં હમણાં જીવનમુક્તા કરીને ઓળખાતા મહાપુરુષ આવ્યા છે. ઝાલાવાડ, કાઠિયાવાડ, સોરઠ, ગોહિલવાડની ભોળી પ્રજા તેને ભગવાન સ્વામિનારાયણના નામથી ઓળખે છે. તો બીજા લોકો કહે છે : “એણે બાબરો ભૂત વશ કર્યો છે. તેથી જો તેનું પારખું કરી આપો તો વાત થાશે પડે.”

જોબનથી થનગન થતાં કવિએ કહ્યું : “બાપુ ! આપની ઈચ્છા છે તો જરૂર ગઢડે જઈને સ્વામિનારાયણનાં પારખાં કરીશ. અબઘડી જ ઊપડું. હવે એમાં વિલંબ ન હોય. આમાં તો હજારોનો કચ્ચરઘણા નીકળી જાય.”

પણ વખતસિંહજી બાપુને કવિશ્રીને વધુ રોકી તેમના કવિતની લહાણ લેવી હતી. તેથી તેમણે કહ્યું : “કવિરાજ ! એવી ઉતાવળ કરવાની જરૂર નથી. થોડા દિવસ અમારી મહેમાનગતિ ચાખો, તમારા કવિતનો લાભ આપો. પછી ગઢડે સિધાવજો.”

“ના, મહારાજ ! એમાં વિલંબ ન હોય. ભગવાનની ગાદીએ ચડેલાને તો પાડવો જ પડે. ત્રણ દિવસમાં તેમનું પોકળ ઉઘાડીને આપની સામે ખડો કરી દઉં.”

વખતસિંહજી બાપુને પણ લાગ્યું કે ભલે કવિરાજ જઈ આવે. કવિશ્રીએ તે દિવસે જ જવાનું નક્કી કરી લીધું. સભા બરખાસ્ત થઈ.

એટલામાં કવિ લાડુદાનજીના મામા પણ ખાણ ગામથી

તેમને તેડવા માટે શોધતાં શોધતાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા. તેઓ લાડુદાનજીને મળ્યા. ખૂબ આનંદ થયો. પછી સાથે જમીને કવિ લાડુદાનજીએ મામાને ગઢડા જવાની બધી વાત કરતા કહ્યું : “મામા ! સ્વામિનારાયણ નામે ભગવાન ત્યાં પ્રગટ્યા છે તેને ઉઘાડા પાડવા છે એટલે આજે ગઢડા જવું છે. તમો પણ સાથે આવો. બે દિવસમાં તો આપણે અહીં પાછા આવી જશું.”

મામાને પોરસ ચડી ગયો. તેમણે કહ્યું : “શ્રીમંત સરકાર સચાજીરાવ ગાયકવાડે તમને ખાસ તેડાવ્યા છે. માટે હવે ઝાઝો વિલંબ નથી કરવો. સ્વામિનારાયણની પોલ બહાર પાડી એક વધુ દિગ્વિજય કરી આપણે વડોદરા જવાનું છે. વડોદરા તમને માનપાનથી પહોંચાડવાનો હુકમ પણ સરકારે તેમના સૂબાને આપી દીધો છે.”

કવિરાજ લાડુદાનજી તરત જ તૈયાર થયા. નીચે આવી ઘોડાની સરક હાથમાં પકડી ત્યાં નાગદાન સોની આવ્યા. તેમણે કવિશ્રીને નમસ્કાર કર્યા. ત્યારે કવિ લાડુદાનજીએ પૂછ્યું : “મહાજન ! કાંઈ માપબાપ લેવાનું બાકી રહી ગયું છે ?”

સોની મહાજને હાથ જોડી કહ્યું : “ના, કવિરાજ ! આમ તો બધુંય લઈ લીધું છે. પણ ગઢડે આપ પધારો છો ત્યાં આપનું માપ નીકળી ન જાય તે સંભાળજો.”

કવિશ્રીને આવું કહેનાર હજુ સુધી કોઈ મળ્યું ન હતું.

ધાંગધ્રા નરેશ મહારાજા શ્રી રણમલજી, જામનગરના રાજવી જસા જામ તથા જૂનાગઢના નવાબ મોહમ્મદ હામીદખાન (પહેલા) - આ ત્રણેય અગ્રગણ્ય રાજવીના સન્માનનો મોરો મેળવીને હું આવું છું, ત્યારે આ ત્રણ બદામનો સોની સ્વામિનારાયણ આગળ મારું માપ નીકળી જશે એવું કહેવાની હિંમત કરે છે ! તેમણે તરત જ ભવાં ચડાવીને કહ્યું : “મહાજન ! કાંઈક બોલવામાં વિવેક રાખો. ઘરેણાં ટીપી ખાનારા તમે આ કવિને શું સમજો છો ?”

નાગદાન સોની એવી જ સ્થિતપ્રજ્ઞતાથી અને અખૂટ શ્રદ્ધા સાથે બોલી ઊઠ્યા : “કવિરાજ ! હું એટલું જ કહું છું કે આજ મીઠાની ભરેલી કોથળી કદી ખારા સમુદ્રનો તાગ લેવા જાય તો પાછી આવે ખરી ? વધુ શું કહું ? આપ તો મહા વિદ્વાન કવિરાજ છો. પધારો, એ સાક્ષાત્ પ્રભુનો અવતાર છે માટે ઓળખજો, સમાગમ કરજો અને પછી મને યાદ કરજો કે આ સોની શું કહેતો હતો.”

આ સાંભળી કવિશ્રીનો પારો એકદમ ચડી ગયો. તેમણે તરત જ કહ્યું : “એ તો તમારા સ્વામિનારાયણ ભગવાનને હું આંહી લઈ આવીશ ત્યારે જોજો !” એટલું કહીને કવિરાજ ઘોડી

ઉપર ચડી ગયા અને ઘોડીના પેટમાં પેંગડું માર્યું અને ઘોડી ઝાડ થઈ. થોડીવારમાં કવિરાજ અને તેમના મામા સાથીઓ સાથે ઊડતી રજમાં અદૃશ્ય થઈ ગયા!

ગઢપુર જેમ નજીક આવતું ગયું તેમ કવિરાજના મનમાં વિચારો ઘોળાવા લાગ્યા. ખરેખર ભગવાન હશે તો? કયે લક્ષણે તેમને ઓળખવા? બહુ દા'ડા ભેગા રહ્યા તોય અર્જુનને ઓળખાયા નહિ, જ્યારે મારે તો ત્રીજે દિવસે તેમને મા'ત કરીને ભાવનગર પાછા પહોંચવું છે. કવિ ખરેખર મૂંઝાવા લાગ્યા. તેમની કવિત્વશક્તિ, વિદ્વાતાનું અહં, પ્રતિષ્ઠાનો ગર્વ બધું જ જાણે અંતરમાંથી સરી જતું હોય એમ લાગ્યું. ભગવાનને ઓળખવા માટેની તેમની પાસે બુદ્ધિ નથી, શક્તિ નથી. અંતરમાં ભગવાનને મા'ત કરવાના તેમના સંકલ્પો હતા તે ટળી અને હવે તેમને ઓળખવાના સંકલ્પો થવા લાગ્યા.

અચાનક તેમના હૃદયમાં શાંતિનો ચમકારો થયો. તેમણે પરીક્ષા કરવા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને પારખવા માટે ચાર સંકલ્પો નક્કી કર્યા:

(૧) જો તે ભગવાન હશે તો અંતર્યામીપણે ત્રિકાળદર્શી હોવાથી મારું સમગ્ર જીવન વૃત્તાંત મને વગર કહી કહી સંભળાવશે.

(૨) ભગવાનની ઓળખાણ માટે સામુદ્રિક શાસ્ત્રમાં ૧૬ ચિહ્નો જણાવ્યાં છે તેમને પૂછ્યા વિના બતાવે.

(૩) હું તેમને મળવા જાઉં ત્યારે તેમના કંઠમાં ગુલાબનો હાર(યાલુ મોસમમાં અસંભવિત હોવા છતાં) પહેર્યો હોય અને તે હાર મને પ્રથમના મેળાપમાં મારા નામથી પહેરાવી સ્વાગત કરે.

(૪) હું ત્યાં જાઉં ત્યારે કાળા કામળા ઉપર શ્રીમદ્ ભાગવતનું પુસ્તક રાખી પૂર્વ મુખે બેસી કથા સંભળાવતા હોય...

આ પ્રમાણે ચાર સંકલ્પો કરતા હતા એટલામાં ગઢપુર આવી ગયું. લાડુદાનજીએ એભલખાયરના દરબારગઢમાં પ્રવેશ કર્યો.

આ સમયે શ્રીજીમહારાજ પોતાની આગળ સંતો-હરિભક્તોની સભા ભરીને લીંબવૃક્ષ નીચે રંગતપાટ ઉપર પૂર્વમુખે સર્વ શ્વેત વસ્ત્રો પહેરીને વિરાજમાન હતા. ભગવાન શ્રીહરિની પાછળ શસ્ત્રધારી પાર્ષદો ભગુજી, રતનજી, જાલમસિંહ, બેચર ચાવડા વગેરે ઊભા હતા. મહાપ્રભુ શ્રીહરિની સન્મુખ મુક્તાનંદ સ્વામી આદિક સંતો બેઠા હતા. હરિભક્તો પણ હતા. બાપુ એભલખાયર પોતાના કુમાર

દાદાખાયરને ખોળામાં લઈને બેઠા હતા. સ્ત્રીઓ દૂર મહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે મર્યાદા સાચવી બેઠી હતી. ચારે બાજુ ઉત્તર, પૂર્વ, દક્ષિણ અને પશ્ચિમ કોરના ઓરડાની લાંબી પડથારમાં પણ સ્ત્રીઓ બેઠી હતી. સફેદ માટીથી લીંપીને આરસ જેવી મુલાયમ બનાવેલ આ ઓરડાની દીવાલો આભલાં ભરેલ ભાતીગળ ચાકળાથી શોભતી હતી. ભાતીગળ તોરણો પણ ઓરડા ઉપર ઝૂલતા હતા.

ભગવાન શ્રીહરિના કંઠમાં સુંદર અને સુગંધિત ગુલાબના પુષ્પનો હાર શોભી રહ્યો હતો. કાળા કામળા પર રહેલ શ્રીમદ્ ભાગવતના ગ્રંથની કથા ચાલતી હતી અને શ્રીજીમહારાજ તેમાંથી રહસ્યના અધ્યાયો સમજાવતા હતા.

બરાબર તે જ સમયે કવિરાજ લાડુદાનજી અને તેમના મામાએ દરબારગઢમાં પ્રવેશ કર્યો. રાજવી સમા દીપતા એ જુવાન અસવારને જોઈ એભલખાયર તરત જ ઊભા થઈ ગયા. તેમના માણસોને તેમણે ઈશારો કર્યો. તેઓએ તરત જ આવેલ અસવારોની સામે જઈ તેમના ઘોડાની લગામ પકડી લીધી. પછી એભલખાયર તેમને મળ્યા અને ભેટ્યા. લાડુદાનજીનો હાથ પકડી શ્રીજીમહારાજ પાસે લઈ આવ્યા.

કવિરાજ લાડુદાનજીએ સોનેરી કિનખાબનો મોટો ઘેરવાળો ગુલાબી રંગનો પગના કાંડા સુધી લાંબો જામો પહેર્યો હતો. સાથી લીલી અતલસનો હીરની નાડીવાળો પાયજામો પહેર્યો હતો. બુરાનપુરી સોનેરી કસુંબલ ફેંટાની મારવાડી ઢબથી બાંધેલી ભેઠ, ભેઠમાં કચ્છી કારીગરીવાળો સોનાની મૂઠવાળો મોટો કટાર ખોસ્યો હતો. લીલા મખમલનો ઝીંક, સતારા ભરેલ કચ્છી કારીગરીની ઉત્તમ હમેલ, હમેલના કમરપટ્ટામાં સોનેરી મૂઠવાળી મખમલના મ્યાનવાળી દેશળસાઈ કચ્છી તલવાર શોભતી હતી. કંઠમાં સોનાનો ટૂંપીઓ, મોહનમાળા અને કચ્છના રાવે આપેલ નવગ્રહનો કંઠો, કાનમાં હીરાજડિત મારવાડી બૂટિયું, નંગજડિત ઠોળિયાં, સાચા મોતીવાળી છેલકડી, બંને ભુજા ઉપર બાજુબંધો, સિંહના મોરાવાળા હેમના કડા, પગમાં સોનાનો તોડો વગેરે શણગાર સજ્યા હતા. વિશાળ ભાલમાં કુમકુમનો ચાંદલો શોભતો હતો. નેત્ર વિશાળ હતા. નેત્ર ઉપરની બે ભ્રમરો કાળી અને વંકાયેલી હતી. વાંકડી મૂછો, ભરાવદાર મુખ, મહાકાય કવિશ્રી લાડુદાનજીને જોઈને દરબારગઢમાં બધા માગ દેવા લાગ્યા.

ભગવાન શ્રીહરિ સભામાં ભાગવતના પ્રસંગોની વાતો કરતા હતા. આવી દિવ્ય સભામાં લાડુદાનજીએ પ્રવેશ કર્યો. સૌ તેમના તરફ જોવા લાગ્યા. તેમનો આવો રાજશાહી રજોગુણી પોશાક જોઈ સભામાં સૌને લાગ્યું કે કોઈ રાજવી મહાપ્રભુ

શ્રીહરિના દર્શને પધાર્યા લાગે છે. કવિશ્રીના નેત્રો શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ જોતા જ મહારાજના સ્વરૂપમાં સ્થિર થઈ ગયા. તેમણે જોયું કે, ભગવાન શ્રીહરિના કંઠમાં ગુલાબનો હાર હતો, કાળા કામળા ઉપર ભાગવત હતું. પૂર્વાભિમુખે શ્રીજીમહારાજ બિરાજમાન થયા હતા. ભગવાન શ્રીહરિની અતિશય આનંદિત અને પ્રફુલ્લિત મુખકમળ યુક્ત કિશોર મૂર્તિને જાણે પૂર્વની ઓળખાણ હોય તેમ સ્મિત વેરતા કવિરાજ લાડુદાનજી અનિમેષ દૃષ્ટિએ નિહાળી રહ્યા. શ્રીજીમહારાજે તેમને બોલાવ્યા : “આવો લાડુદાનજી !” એમ કહી પોતાના કંઠમાં પહેરેલો ગુલાબનો હાર તેમને પહેરાવ્યો.

લાડુદાનજીને લાગવા માંડ્યું કે મીઠાની કોથળી ઓગળતી જાય છે. પછી શ્રીજીમહારાજે કહ્યું : “એભલબાપુ ! કવિરાજ લાડુદાન ભાવનગરથી આવે છે તો તેમનું યથાયોગ્ય સન્માન કરજો.” પછી બાજુમાં આસન પર બેસાડી કવિરાજની અથથી ઈતિ સુધી સમગ્ર કારકીર્દિ સહુ શ્રોતાઓ સમક્ષ કહી સંભળાવી. અંતે કહ્યું : “ઠીક, ભલે આવ્યા, તમે તો અનાદિથી અમારા જ છો અને અમારા જ રહેશો. લ્યો ઓળખો.” એમ કહીને મહારાજે પોતાના બંને ચરણારવિંદો લંબાવ્યા. બંને પગમાં મળીને સોળ ચિહ્નો લાડુદાનજીએ સગી આંખે સંકલ્પ મુજબ નીરખ્યાં અને તેમના મુખમાંથી શબ્દો સરી પડ્યા :

‘કમળ દ્વય અંકુશ જવ વજ ઊદ્ધરિખ,
અષ્ટકોણ સ્વસ્તિક નવ દચ્છિન પદ ચિહ્ન દેખ;
ગોપદ ઘનુષ ત્રિકોણ મધ ચંદ્ર કળશ નભ સાત,
ચિહ્ન વામ પદ ચિંતવો, પુરુષોત્તમ સાક્ષાત્.’

કવિ લાડુદાનજીના અંતરમાં પ્રકાશ થઈ ગયો. પોતાનો ભાવ ભુલાઈ ગયો અને તેમના અંતરમાંથી ઊર્મિઓની સરવાણી ફૂટીને, વાણી રૂપે ખમાચ રાગમાં વહેવા લાગી : ‘આજની ઘડી રે, ઘન્ય આજની ઘડી; મેં નિરખ્યા સહજાનંદ, ઘન્ય આજની ઘડી...’

તેમનો પ્રેમ અને નિશ્ચય પ્રથમ દર્શને પણ કેવો દંઢ હતો, તે ઉપરના જ પદની અંતિમ પંક્તિમાં પણ વધુ સ્પષ્ટ થાય છે : ‘જ્ઞાન કુંચિ ગુરુગમસેં, ગયાં તાળાં ઉઘડી; લાડુ સહજાનંદ નિહાળતાં, ઠરી આંખડી રે.’

સભા આશ્ચર્યવત્ કવિરાજ લાડુદાનજીનું પરિવર્તન નિહાળી રહી. બે ઘડી પહેલાં રાજવી જેવા દેખાતા પડછંદકાય આ પુરુષનો રજોગુણ અહીં ઓસરી ગયો હોય તેવું સૌને લાગ્યું. સાહિત્ય, સંગીત અને કલાના જ્ઞાતા, મહાબુદ્ધિમાન, રજવાડાંઓએ પણ જેમની વિદ્વતાનું બહુમાન કર્યું હતું એવા કવિરાજ લાડુદાનજી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની નીરખતાં

જ, જ્ઞાનકૂચી પ્રાપ્ત થતાં જ, જાણે અજ્ઞાનના અંધારા ભેદાઈ ગયા હોય તેમ બે હાથ જોડી ભગવાન શ્રીહરિની ક્ષમા માંગી. ત્યારે શ્રીજીમહારાજે કહ્યું : “લાડુદાનજી ! હજુ તો અમારે તમારા દ્વારા ઘણા કાર્યો કરાવાના છે.”

કવિશ્રીના મામા, ભાણેજનું આ પરિવર્તન જોઈ ઝંખવાણા પડી ગયા. લાડુદાનજી છેલ્લી પંક્તિ બોલતાં જ સમાધિમાં ચાલ્યા ગયાં. સાથે આવેલા મામા તો ભાણેજની આ પરિસ્થિતિ જોઈ ઘર ભણી ઉતાવળા પગ કરી જવાનું વિચારવા લાગ્યાં.

ભાવવિભોર દશામાં લાડુદાનજીને સમાધિમાં અક્ષરધામસ્થ દિવ્ય શીતળ અને મહાતેજમાં પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણનાં સાક્ષાત્ દર્શન થયાં. તે દિવ્યધામમાં બાપુ એભલબાપયરના દરબારમાં લીંબતરુ નીચે બિરાજમાન ભગવાન શ્રીહરિ તેમણે જોયા હતા તે જ શ્રીહરિ અતિ પ્રકાશમય, અતિ આંનદરૂપ દિવ્ય સ્વરૂપે તેમને દેખાયા. તે સ્વરૂપમાંથી ધીરે ધીરે અવતારો પ્રગટ થયા. અને તમામ અવતારો પાછા શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં લીન થતાં જોયા. લાડુદાનજીને સમાધિમાં પોતાને દંઢ નિશ્ચય થયો કે આ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ સર્વ અવતારના અવતારી, સર્વકારણના કારણ, પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ સાક્ષાત્ નરદેહ ધરી આ પૃથ્વી ઉપર પ્રગટ થયા છે તે પ્રગટ પ્રભુ આજે મને મળ્યા છે તેમ નિશ્ચય થતાં પોતે સમાધિમાંથી જાગ્રત થતાં ચારણી કાવ્યનો એક છપય છંદ રચી શ્રીજીમહારાજને સંભળાવ્યો :

‘એહી મચ્છ એહી કચ્છ, એહી સૂકર તનુ ઘાયો;
એહી બને નરસિંહ, દુષ્ટ હરના કંસ માયો.
એહી વામન વપુ કીન, લીન પદ તીન ભુવનત્રય;
એહી ફરસીધર રામ, એહી રઘુપત કિય જગજય.
એહી કૃષ્ણ ભુલ્લ નકલંક એહી, તેહી ભેટત ભ્રમ ટલે;
કીતનેક રૂપ લાડુ કહે, સો ચહ સહજાનંદ મીલે.’

પછી મહાપ્રભુ શ્રીહરિના ચરણકમળમાં સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. શ્રીજીમહારાજ તેમને ઊભા થઈને ભેટ્યા. તેમની બંને આંખોમાંથી હર્ષાશ્રુ ચાલ્યા જતા હતા. તે ભાવવિભોર સ્થિતિમાંથી બોલ્યા : “આ જ, આ જ સ્વરૂપ ! પ્રભુ ! મેં દિવ્ય અક્ષરધામમાં આ જ સ્વરૂપ જોયું. આ સ્વરૂપમાંથી મચ્છ, કચ્છ, વારાહ, નૃસિંહ, વામન, પરશુરામ, રઘુનાનાથજી અને શ્રીકૃષ્ણ સર્વ અવતારોને નીકળતા મેં જોયા. પછી આ જ સ્વરૂપમાં તેમને સૌને લીન થતા જોયા. પ્રભુ ! મને આપે ન્યાલ કરી દીધો.”

સાંજે સભા થઈ. સૌને કવિશ્રીને સાંભળવાનો લોભ હતો. લાડુદાનજીના બુલંદ અવાજમાં, ચારણી હલકમાં સૌને કાંઈક અપૂર્વ ખુમારી જણાતી હતી. તેથી સાંજની સભા હકડેઠે

ભરાઈ ગઈ. તસુ જેટલોય ક્યાંય માગ રહ્યો નહિ. ભગવાન શ્રીહરિ લીંબતરુ નીચે પાટ ઉપર બિરાજમાન થયા હતા. સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતા અને અંગમાં પુષ્પોના શણગાર શોભતા હતા. પછી કવીશ્વર લાડુદાનજીએ મેઘની ગર્જના જેવા બુલંદ અવાજમાં ‘રૂપમુકુંદ’ છંદમાં રચેલું કવિત લલકાર્યું. કવિના નાદને તાલ દેતા મોરલાઓ પણ ‘ગેહુક... ગેહુક’ ગહેકવા લાગ્યા. અવતારોના સ્વરૂપના વર્ણનના છંદો સભા સાંભળે, કવિરાજ તેનું વિવરણ કરે અને સાથે સાથે મહાપ્રભુ શ્રીહરિની મૂર્તિમાંથી તે અવતાર પ્રગટ થાય અને પાછા તે મૂર્તિમાં લીન થાય. શ્રીજમહારાજનું આવું અદ્ભુત ઐશ્વર્ય સભાએ જોયું. કવિરાજને પણ તેમનું કવિત પ્રગટ થતું, આકાર લેતું લાગ્યું. તેમના આનંદનો પાર ન રહ્યો. સમગ્ર સભા તે દિવ્ય આનંદમાં મુગ્ધ બની ‘સો સહજાનંદરૂપ સહી’ એ ઉદ્ઘોષમાં બરખાસ્ત થઈ.

કોઈ સમયે કારિયાણી ગામમાં બિરાજતા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે કવિરાજ લાડુદાનજીની પ્રતિષ્ઠા, સન્માન અને વિદ્વત્તાના અહંને જોઈ તેમને કહ્યું : “કવિરાજ! એક કપરું કામ આપને સોંપવું છે. એ ભલભાપુની જુવાન દીકરીઓ ગૃહસ્થાશ્રમમાં જોડાવાની ના ભણે છે. તમે ધારો તો આ બહેનોને ગૃહસ્થાશ્રમી બનાવી શકો. માટે તમે કામ પાર પાડો.” કવિએ પોતાનાં વાક્યાતુર્ય અને બુદ્ધિના ગર્વથી કહ્યું : “સહજાનંદ સ્વામી ! એમાં શું મોટી વાત છે ? સહેજમાં કામ પાર પડ્યું સમજો...”

તેમણે ગઢડા પહોંચી એ ભલભાપુને મળી જીવુબા તથા લાડુબાને સમજાવવાની ગોઠવણ કરી. સાંખ્યધર્મી-(ત્યાગ પરાયણ)બંને બહેનો પડદા પાછળ કવિના ચાતુર્યની એરણે ચડી. કવિરાજે તેમને સંસારમાં વૃત્તિ જોડી પતિપરાયણ થઈ સેવાભક્તિ કરવા સમજાવ્યું. ગૃહસ્થના ધર્મ પ્રમાણે પહેરવું-ઓઢવું, ગૃહસ્થાશ્રમ કરવો એ ફરજ સમજી તેમ વર્તવામાં મા-બાપની ને ઈષ્ટદેવની લાજ વધે છે.

લાડુદાનજી અટક્યા એટલે બંને બહેનોએ વિનયી સ્વરે વૈરાગ્યની વાતો શરૂ કરી : “કવિરાજ! અનંત જન્મમાં એ કરીને જ આવ્યા છીએ. તેમાંથી છૂટવાનો આ અવસર આવ્યો ત્યારે રૂપની સજાવટ કરવી, સંસાર માણવો એવો ઉપદેશ તમે વિદ્વાન થઈને આપો છો ? પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સાક્ષાત્ મળ્યા પછી સંસારનો મોહ શા માટે ? રજોગુણી બની, દેહ સજાવી, તેના મોહમાં, તેના અભિમાનમાં ફૂલાલું ? દેહ તો વિષ્ટાની ખાણ છે. અંતે નાશ થઈ જશે. ભગવાન શ્રીહરિની ભક્તિ કરી મોક્ષ સાધવાના સાધનરૂપે જ તે આપણને મળ્યો છે. શા માટે તેનો ઉપયોગ તેમાં ન કરી

લેવો ?”

ભક્તિરસથી સભર, વૈરાગ્યનો રંગ ચડાવી દે તેવી અદ્ભુત વાતોથી કવિ ઊંડા ઊતરી ગયા. કાયા પલટાઈ ગઈ. તેમણે સીધી જ કારિયાણીની વાટ પકડી. કારિયાણીમાં વસ્તાખાચરના દરબારની ડેલી ઉઘાડતાં જ સામે સ્મિત કરતા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણને ઊભેલા જોયા. દંડવત્-પ્રણામ કરી ઈષ્ટદેવનાં ચરણમાં મારું મૂક્યું. ઊભા થઈ આભૂષણો ઉતારી ચરણમાં મૂક્યાં. દશ શેરના સુવર્ણ આભૂષણના ઢગલા પર, ઢાકાના મલમલનાં સોનેરી તારથી ગૂંથેલા વસ્ત્રો ગોઠવાયાં. અંતર્યામી ભગવાન શ્રીહરિ આશ્ચર્યપૂર્ણ નયને જોતા રહ્યા. હળવેથી પૂછ્યું : “લાડુદાનજી ! આ શું કરો છો ?”

ત્યારે લાડુદાનજીએ કહ્યું : “મહારાજ ! કરવાનું છે તે તો હવે થશે. અત્યાર સુધી આડમાર્ગે આથડ્યો, હવે ઠેકાણે આવ્યો છું. બંને બહેનોનો રંગ મને લાગ્યો. હવે કૃપા કરો અને દીક્ષા આપો.” પછી મહારાજે વૈરાગ્યની તીવ્રતા જોઈ કાપાય વસ્ત્રો મંગાવી દીક્ષા આપી. ‘શ્રીરંગદાસજી’ એવું નામકરણ કર્યું.

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ સાથે શ્રીરંગદાસજીને દેહ આત્મીયતા બંધાણી હતી. એમ બંનેની મિત્રભાવે ગોઠડી જામે. કાઠી, ગરાસદારો અને શ્રીરંગદાસજી હોય ત્યારે રમૂજ-આનંદની છોળો ઊડતી. ભગવાન શ્રીહરિ એ રમૂજ વચ્ચે અધ્યાત્મની વાતો ગોઠવી દેતા.

બીજી તરફ શ્રીરંગદાસજીનું કવિકાર્ય પણ ગતિમાં હતું. ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની અદ્ભુત મૂર્તિનાં વર્ણનો, ત્યાગની સમજણનાં પદો, સંતમહિમાનાં પદો વગેરે એક-એકથી ચઢિયાતાં ભક્તિપદો સૌમાં અનેરો રંગ લાવવા લાગ્યાં. આ બધાં પદોના અંતે ‘શ્રીરંગદાસ’ નામ ઉચિત બેસતું નહોતું. એમાંય વળી મહારાજે પાંચસો પરમહંસોની દીક્ષામાં શ્રીરંગદાસજીને પણ પરમહંસ દીક્ષા આપી. આ પ્રસંગે ભગવાન શ્રીહરિએ તેમને શ્રીરંગદાસજી નામ બદલીને ‘બ્રહ્માનંદ’ એવું સાનુકૂળ નામાભિધાન કર્યું. એ વાત સદ્. બ્રહ્માનંદ સ્વામી નોંધતા કહે છે : ‘લાડુ મેટકે શ્રીરંગ નામ ઘયોં, દોઉં લીન બ્રહ્માનંદ નામમેં જી; ચિત ધાર સહજાનંદ શ્યામ છબી, જગ જીત ગયો નિજ ધામમેં જી.’

સદ્. બ્રહ્માનંદ સ્વામીના જીવનના અનેક પ્રસંગો એક અલગ ગ્રંથ બની શકે તેવા અને ખૂબજ સુંદર છે. એમના કાર્યો, એમનું જીવન તેમજ સ્વામીની વાણી અને વ્યવહાર કુશળતા ખૂબજ રસપ્રદ પ્રસિદ્ધ છે.

ભાવનગરના પરમ ભક્તરાજ ધૈર્યવાન શ્રી રૂપાભાઈ

ભાવનગરમાં ક્ષત્રિય જ્ઞાતિના રૂપાભાઈ સારા સત્સંગી હતા. શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપની દેહનિષ્ઠાનું બળ બહુ જ હતું. અને ભજન-સ્મરણ કરવાનું ખાસ અંગ હતું. ઘોર વિપત્તિમાં પણ સ્થિર ચિત્તથી શાંતિપૂર્વક ઉત્સાહથી પ્રભુભક્તિ કરતા. કોઈપણ પ્રકારના પ્રલોભનોમાં નહિ લોભાતા પોતાને સોંપાયેલા કાર્યને પ્રામાણિકપણે પાર પાડતા. એથી એમનો યશ ચોતરફ ફેલાયેલો હતો અને સજ્જન પુરુષોને એમનો પૂર્ણ વિશ્વાસ હતો. તેથી તેઓને કેટલાય જવાબદારીવાળા જોખમ ભરેલા કાર્યો કરવા પડતા. તેમાં રૂપાભાઈ દરેક સંતોષ પામે તેવું ઉત્તમ વર્તન રાખી નીતિથી કામકાજ કરતા હતા. આ રીતે રૂપાભાઈનું ધર્મમય નીતિપ્રધાન જીવન તથા નિરાભિમાનપણું જોઈને લોકો એમની પ્રશંસા કરતા. તેઓ ભાવનગર રાજદરબારમાં નોકરી કરતા એટલે દરબાર પણ રૂપાભાઈની પ્રામાણિકતા જોઈને તેમના પર ઘણા જ ખુશ રહેતા.

સજ્જન પુરુષો કોઈનું અહિત કરતા નથી, તેમ કોઈને અડચણરૂપ પણ થતા નથી. બને તેટલું તેઓ દરેક પ્રાણીનું ભલું જ કરે છે, છતાં પણ સ્વાર્થી-પ્રપંચી અને અદેખા લોકો પોતાની મલિન મુરાદ પૂરી ન થાય એટલે ખોટી રીતે અનેક કૌભાંડો રચી સજ્જન પુરુષોને મુશ્કેલીમાં મૂકવાના પ્રયાસો કરતા જ રહે છે

પણ વિશાળ ભાવનાવાળા સજ્જન પુરુષો કોઈનું બૂરું થાય તેવો સંકલ્પ પણ કરતા નથી. ઊલટા તેઓ દુર્જનોની કુટિલતા જોઈને પરમાત્મા તેને સદ્બુદ્ધિ આપે, પ્રભુ તેનું સારું કરે - આ પ્રકારે આર્તનાદે પ્રાર્થના કરે છે. પરંતુ 'પરસુખ દેખી પરજળે પરદુઃખથી અતિમોદ, નિત્યકર્મ એ નીચનું માને મહા વિનોદ...'

આ જાતની હલકી ટેવ કે પ્રકૃતિવાળા માણસો પોતાનું હિત કરનાર તરફ પણ વિપરીત બુદ્ધિથી જુએ છે. રૂપાભાઈ કોઈનું અહિત ન થાય એ રીતે સરળતાથી રહેતા હતા, પણ તેમની યોગ્યતા જોઈને સારા માણસો તેમને માન-સન્માન આપે, વખાણ કરે અને ખૂદ દરબાર સાહેબ પણ માનભરી દૃષ્ટિથી જુએ તે કેટલાક લોકોથી જોઈ શકાતું ન હતું. તેથી અવારનવાર નબળા માણસના પાસવાનો (પાસે રહેનાર - હજૂરીઓ) રૂપાભાઈની વિરુદ્ધમાં દરબારને કહ્યા કરતા હતા. ઘણે ભાગે મોટા માણસો કાનના કાયા હોય છે અને મનુષ્યની પ્રકૃતિ પણ એવી હોય છે કે તલસ્પર્શી તપાસ કર્યા વિના ઉપલક દૃષ્ટિથી જોયેલી કે સાંભળેલી વાત યથાર્થ માની લે છે, તેથી ખટપટિયા લોકો ફાવી જાય છે.

સાત્ત્વિક વૃત્તિવાળા મનુષ્યને સત્ત્વગુણ પ્રધાન કાર્ય હોય

એ જ હંમેશા કરવું સારું લાગે છે, એટલે એ રાજસ - તામસભાવ વૃદ્ધિ પામે તેવા પ્રસંગોથી દૂર જ રહે છે. રૂપાભાઈ જો કે દરબારી નોકરી કરતા હતા, તોપણ પોતાની નિર્મળવૃત્તિમાં આહાર-વિહારમાં ફેરફાર ન થાય એ રીતે યુક્તિથી સાવધાનપણે રહેતા હતા.

એકવખત તેમના ઉપર અદેખાઈવાળાએ દરબારને ભરાયું કે, “રૂપાભાઈ આપની નોકરી કરે છે અને શિકાર કરવા કેમ નથી આવતા ? નોકરી કરવી ને શિકાર ન કરવો એ કંઈ ચાલે ? સૌની સાથે આવવું જ જોઈએ, આ વખતે શિકારમાં તેને પણ આપ સાથે લો.” અદેખા લોકો બીજી બાબતમાં જ્યારે નફાવ્યા ત્યારે આ એક નબળી બાબતને આગળ ધરી દરબારના કાન ખૂબ ભંભેર્યા. તેથી દરબારે રૂપાભાઈને કહ્યું : “આજ તમારે અમારી સાથે શિકાર કરવા આવવાનું છે.” ત્યારે રૂપાભાઈએ હા કહી. પછી જંગલમાં દરબારની સાથે ગયા. જંગલમાં દૂર જતાં એક સૂર જોવામાં આવ્યો તેની પાછળ બધા ઘોડેસ્વારો દોડ્યા, એટલે તે સૂર ઘાટી ઝાડીમાં જઈ કરમદીના ઢુવામાં પેસી ગયો. પછી દરબારે કહ્યું : “હવે બધા ઘોડેસ્વારો ચોતરફ ઊભા રહો, જેની પાસેથી સૂર નીકળે, તેણે મારવો.” એમ કહી સાથે બંદૂકોના અવાજ કરાવ્યા. તેથી સૂર એકદમ હાંફળો-ફાંફળો થઈને ટેવ ઈચ્છાથી રૂપાભાઈની પાસેથી નીકળ્યો. એટલે રૂપાભાઈએ બંદૂકનો ધા જરા ઊંચેથી કર્યો, તેથી સૂરને લાગ્યો નહિ. ત્યારે બીજાએ દરબારને કહ્યું : “નામદાર ! રૂપાભાઈએ સૂર ઉપર બંદૂકનો ધા ન કર્યો અને અમસ્તો ઊંચેથી વાજ કરી નાખ્યો છે.” દરબારે પણ આ બધું નજરે દીઠેલ તેથી એકદમ ગુસ્સે થઈને તૂટ જ રૂપાભાઈને નોકરીમાંથી રજા આપી દીધી !

માણસનું અપમાન થાય અથવા આજીવિકા તૂટી જાય ત્યારે તે મૂંઝાઈ જાય છે અને ધીરજ તથા વિવેક ખોઈ બેસીને ચિંતામાં પડી જાય છે; એટલે વિષમ વેળાએ સમજણથી સુખી રહી વિશેષપણે ઘેર્ય ધારણ કરી પરમાત્મા શ્રીહરિનું સ્મરણ કરવું જોઈએ. તેને બદલે ઊલટા પરમાત્માને ભૂલી જવાય છે. રૂપાભાઈ અપમાનિત થઈ નોકરીમાંથી છૂટા થયા, તોપણ કોઈ પ્રકારનો મનમાં ખેદ ન કર્યો. જે કંઈ પોતા પાસે થોડીઘણી મૂડી હતી, તેમાં સંતોષપૂર્વક કરકસરથી વ્યવહાર ચલાવી ધ્યાનભજન કરવા માંડ્યા. આ રીતે એમણે છ માસ સુધી ઘેર બેઠાં ભગવાન શ્રીહરિ સમક્ષ ભજન કર્યું. ત્યાં એક પ્રસંગ એવો બન્યો કે, દરબાર સાહેબના રાણીએ ગંગાજીની યાત્રા કરવા જવાનો વિચાર કરી દરબારને કહ્યું : “અમારે ગંગાજીની યાત્રા કરવા જવું છે માટે અમારી સાથે કોઈ સારો માણસ મોકલો.” આ બાબતમાં દરબાર વિચાર કરતા હતા, તેવામાં ખાનગી દીવાન જૂનાગઢના નાગર હતા તેમણે કહ્યું : “નામદાર ! દરેક

રીતે કુશળ ને પ્રમાણિક-સાચો માણસ તો એક રૂપાભાઈ છે, પણ તેને તો આપે પગાર બંધ કરીને રજા આપી છે.”

પછી દરબારે રૂપાભાઈને બોલાવી છ મહિનાથી જે પગાર બંધ કર્યો હતો તે એકી સાથે આપી દીધો અને કહ્યું : “રૂપાભાઈ ! રાણીસાહેબને જાત્રા કરવા જવું છે માટે તમે સાથે જાઓ.” ત્યારે રૂપાભાઈ કહે : “હું સાથે જાઉં પણ મને પૈસાનો હિસાબ બરાબર આવડતો નથી, માટે કોઈ સારા ગુમાસ્તાને સાથે મોકલો.” એટલે દરબારે એક ગુમાસ્તાને સાથે મોકલ્યો અને રૂપાભાઈને ખર્ચ માટે પૈસા આપ્યા. પછી રૂપાભાઈ સાઠ માણસોનો સંઘ લઈને ગંગાજીની યાત્રા કરવા રવાના થયા. માર્ગમાં ભોજન વગેરેમાં જે કંઈ ખર્ચ થતું તે રૂપાભાઈ હંમેશા ગુમાસ્તા પાસે લખાવી લેતા. રસ્તામાં જે તીર્થો આવે તેના દર્શન કરતા કરતા કાશીએ પહોંચ્યા. ત્યાં ગંગાસ્નાન અને વિધિસર શ્રાદ્ધ કરાવ્યું અને બ્રહ્મભોજન કરાવી બે-ચાર દિવસ વિશ્રાંતિ લીધી. પછી ત્યાંથી રવાના થયા. એક દિવસ રાત્રિએ રૂપાભાઈને રાણીએ બેસવા બોલાવ્યા ત્યારે તેમણે કહેરાવું કે, “અત્યારે નહિ, સવારે આવીશ.” રૂપાભાઈ ન ગયા તે રાણીને જરાપણ ઠીક ન લાગ્યું અને મનમાં આંટી બંધાઈ ગઈ.

વિચારશીલ ખાનદાન મનુષ્ય પણ જો સાવચેત ન રહે તો સંયોગનું બળ એવું મહાન છે કે, ભલભલાને પણ ભૂલ ખવરાવી દે છે. એ હેતુથી શાસ્ત્રકારો લખે છે કે, ‘મા-બહેન ને દીકરી તેની સાથે પણ એકાંતમાં ન રહેવું. કારણ કે ઈન્દ્રિયોનો સમુદાય મહાબળવાન છે, તેના વિશ્વાસથી ગાફલાઈ રાખવી જ નહિ.’ આ વસ્તુ ઘણા અનુભવો બાદ લખાયેલી છે. પરંતુ પોતાની સ્થિતિનું પણ જેને ભાન નથી તેવા બીન અનુભવી લોકો થોડું જાણ્યા પછી હું પણ કંઈક છું એમ માની અસાવધાન રહે છે, તેથી એ હરવખત ભૂલને પાત્ર બનતા રહે છે. રૂપાભાઈમાં રૂપ, ગુણ, સેવાભાવ અને સરળતા વગેરે સદ્ગુણો હતા.

રાણીની આજ્ઞા છતાં રૂપાભાઈ મક્કમ રહ્યા અને પોતાના ધાર્મિક નિયમમાં ફેરફાર થવા દીધો નહિ. આ રીતે કુશળતા પૂર્વક યાત્રા કરી સૌ ઘેર આવ્યા. રૂપાભાઈએ રીતસર નામું કરી વધારાના પૈસા તૂટજ દરબારને આપી દીધા. તેથી દરબાર ખુશી થયા ને ઈનામ આપ્યું તેમજ પગાર પણ વધારી આપ્યો. પરંતુ રાણીના મનમાં આંટી બંધાઈ ગઈ હતી તેથી તેણે દરબારને આડું-અવળું સમજાવી રૂપાભાઈને નોકરીમાંથી રજા અપાવી દીધી ! પછી રૂપાભાઈ ઘેર રહી ધીરજથી આનંદપૂર્વક શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન-ભજન કરવા લાગ્યા. એક વર્ષ પર્યંત ભગવત્સ્મરણ કર્યું, ત્યાં એવું બન્યું કે ભૂજમાં કોઈ કુશળ કારીગર પાસે દાગીના ઘડાવવા માટે માણસને મોકલવો હતો. તેથી દરબારે પોતાના ખાનગી દીવાનને પૂછ્યું : “દાગીના ઘડાવવા એ જોખમી કામ કહેવાય, તો કોને મોકલીશું ? આ

કામમાં કોઈ સાચા માણસની જરૂર છે.” ત્યારે દીવાને કહ્યું : “પ્રામાણિક માણસ મળવા કઠિન છે, એવા તો એક સ્વામિનારાયણના સત્સંગી રૂપાભાઈ છે. પણ તેને તો આપે નોકરીમાંથી છૂટા કર્યા છે.” દીવાનની વાત સાંભળી દરબારે રૂપાભાઈને બોલાવીને કહ્યું : “તમારો વર્ષ દહાડાનો પગાર ચડ્યો છે તે લઈ જાઓ અને આપણે ભૂજમાં દાગીના ઘડાવવા છે, તો તમે તથા એક ગુમાસ્તો ને એક સોની સાથે લઈને જામનગરથી મોતી લઈ ભૂજ દાગીના ઘડાવી લાવો.” ત્યારે રૂપાભાઈએ કહ્યું : “જી નામદાર ! બહુ સારું જેમ આપ હુકમ કરશો તેમ કરીશ.” એમ કહી બીજે દિવસે તૈયાર થઈને ચાલ્યા. જામનગર જઈ મોતી લીધા, ત્યારે ગુમાસ્તાએ કહ્યું : “રૂપાભાઈ ! હવે આપણે ખરો લાગ આવ્યો છે, ને તમને તો દરબાર વારે વારે કાઢી મૂકે છે માટે આપણે સહુએ મળીને આમાંથી કંઈક કાઢી લેવું જોઈએ.” ત્યારે રૂપાભાઈ કહે : “મારાથી કંઈ પણ લેવાય જ નહિ, ને હું સાથે છું ત્યાં સુધી તમારાથી પણ કંઈ લેવાશે નહિ. આપણને ન્યાયથી જે પગાર મળે છે તે ઘણો છે.” એમ સહુને યોગ્ય રીતે સમજાવી મોતી વગેરે સામાન લઈ ભૂજ ગયા ને ત્યાં ઘણો સમય રહી દાગીના ઘડાવ્યા.

પછી ભાવનગર આવી દાગીના દરબારને સોંપ્યા. દરેક વસ્તુમાં ભાવ, ઘડામણ વગેરેનું ખર્ચ થયું હતું તેની દાગીનાના જાણકાર માણસો પાસે દરબારે ખાનગી તપાસ કરાવી. તેમાં ઓછા ખર્ચે સારો માલ લઈ શ્રેષ્ઠ કામ થયું છે એવો અભિપ્રાય આવ્યો. આથી દરબાર ઘણા રાજ થયા અને રૂપાભાઈને ઈનામ આપી પગાર પણ વધારી આપ્યો. આમ તેઓનું સન્માન થતું જોઈને દુષ્ટ લોકો દાઝવા લાગ્યા કે ‘અરે ! આનું શું કરવું ? દરબારે તો એમને ઈનામ આપી ભારે સન્માન કર્યું. માટે હવે વેળાસર કંઈક યુક્તિ શોધી કાઢી આ વાતને આગળ વધવા દેવી ન જોઈએ.’

એકવખત દરબારને ત્યાં વિવાહ હતો. તે પ્રસંગે બહારગામથી ઘણા મહેમાનો આવ્યા હતા. જૂના રિવાજ મુજબ રાજદરબારમાં મોટી કચેરી ભરાય ને તેમાં એકબીજાને આગ્રહ કરીને કસુંબા તથા દારૂ પાતા હતા. દરબારી કચેરીમાં અમીર, ઉમરાવ, નોકર વગેરે સૌને હાજરી આપવી જ જોઈએ એ રાજરીત પ્રમાણે કચેરી-વિવાહ પ્રસંગની કચેરી ભરાઈ. અને પરસ્પર એકબીજાને સોગંદ આપી આપીને દારૂ પાઈ રહ્યા હતા. એ કચેરીના જલસામાં રિવાજ મુજબ રૂપાભાઈને પણ આવવું પડ્યું. એટલે બરાબર સમય વર્તી પેલા હલકા માનસના લોકોએ દરબારને કહ્યું : “નામદાર ! આ રૂપાભાઈને આપના હાથથી પ્યાલી આપો, એ બીજાના હાથથી પીશે નહિ.” ત્યારે ખૂદ દરબાર દારૂની પ્યાલી હાથમાં લઈ ઊભા થયા ને રૂપાભાઈને દારૂ પીવાનો આગ્રહ કરવા લાગ્યા. આ જોઈ રૂપાભાઈ કહે :

“બાપુ ! હું તો ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનો સત્સંગી છું, મારે એ વસ્તુ હરામ છે.” ત્યારે પેલા દ્વેષીલા લોકો કહે : “અરે ! ભાવનગરના ઘણીનો હાથ પાછો ઠેલાય નહિ.” એમ કહી ચોતરફથી ઘેરીવળીને અતિ આગ્રહ કરી શરમાવ્યા. અને છેવટે ભય પણ બતાવ્યો, તોપણ રૂપાભાઈએ દારૂ પીધો જ નહિ. તેથી દરબારને ઘણી જ રીસ ચડી ગઈ.

રાજદરબારમાં એવી રીતે કે, કોઈ દારૂ ન પીતો હોય તો છેવટ રાજા પોતે ઊભા થાય એટલે એમનો હાથ કોઈથી પાછો ઠેલાય નહિ. જો રાજાનો હાથ પાછો ઠેલાય તો ભરસભામાં તેનું અપમાન કર્યું કહેવાય અને તેનું પરિણામ મારું આવે. એ ડરથી ગમે તેવો હોય તોપણ તેણે સૌની સાથે ભળવું જ પડે. ખરો બહાદુર અને ધર્મનિષ્ઠ હોય તે જ કોઈની પરવા કર્યા વિના એ વખતે મક્કમ રહી શકે. ખોટી શરમ અને મહોબતમાં લેવાઈ જઈને ઘણા લોકો અવળે માર્ગે તણાઈ જાય છે. એકવખત પણ નબળી બાબતમાં લેવાયા પછી તેમાંથી છૂટવું ઘણું જ મુશ્કેલ બને છે. માટે મુમુક્ષુજનોએ કોઈપણ ભોગે યોગ્ય રીતભાતમાં ન લેવાઈ જવાય તેને માટે સતત સાવધાની રાખતા હોય છે. કારણ કે અનંત કાળના પુણ્ય-પ્રયાસે દેવદુર્લભ માનવ દેહ મળ્યા પછી જો શરમ, મહોબત, ભય કે ખોટા દાબમાં દબાઈ જવાય તો આત્મકલ્યાણ જેવું અતિ મહત્વનું કાર્ય સિદ્ધ ન થઈ શકે એ મહાન હાનિ થાય. રૂપાભાઈ કોઈથી દબાયા વિના ધર્મનિયમમાં દેહ રહ્યા ને દરબારના હાથથી પણ દારૂ ન પીધો. તેથી સભામાં મારું ઘોર અપમાન કર્યું એમ માની દરબારે રૂપાભાઈને નોકરીમાંથી વળી રજા આપી દીધી ! પરંતુ તેઓ નિર્ભય થઈને વિશેષપણે ભજન-ભક્તિ કરવા લાગ્યા, પણ કોઈ પ્રકારે અકળાયા નહિ. પરંતુ તેમના પત્નીએ કહ્યું : “દરબાર તમોને હરવખત કેમ નોકરીમાંથી છૂટા કરે છે ?” ત્યારે રૂપાભાઈ કહે : “ભગવાનની મરજી, આપણે તો સાચી દાનતથી કામ કરવું ને કોઈનું બૂરું થાય તેવો સંકલ્પ પણ ન કરવો. એમ છતાં જ કંઈ દુઃખ આવે તે સહન કરવું અને સદા આનંદમાં રહી ભગવાન ભજી લેવા. ભગવાન શ્રીહરિ બધું જાણે છે ને આપણું જેમ હિત થાય એમજ કરે છે, પછી આપણે ચિંતા શા માટે કરવી ?”

રૂપાભાઈ નોકરીમાંથી છૂટા થયા તેને છ માસ થયા હતા. ત્યાં દેવઈચ્છથી એક પ્રસંગ એવો બન્યો કે દરબારે મોટો વાઢ વવરાવ્યો હતો તેમાં એક સિંહ કોઈ સ્થળેથી આવીને પેસી ગયો. તેણે કેટલાક ઢોર તથા માણસોને પણ મારી નાખ્યાં. એમ બહુજ રંજાડ કરવા લાગ્યો. તેથી માણસો કામકાજ કરી શકે એમ રહ્યું નહિ એટલે ખેડૂતો કોસ છોડી, દરબાર પાસે ગયા અને વાત કરી : “બાપુ ! વાઢમાં સિંહ પેસી ગયો છે તે બહુ જ નુકસાન કરે છે. જે પાણી વાળવા જાય તેને ખાઈ જાય છે.” ત્યારે દરબારે કહ્યું :

“પચાસ સાંઠ પોલીસ લઈ જાઓ ને તેને કાઢી મૂકો.” પછી એક બહાદુર મોટો જમાદાર હતો, તે સાંઠેક શૂરવીર પોલીસો લઈને ગયો અને વાઢની ચોતરફ ઊભા રહી બંદૂકોના અવાજ કરાવ્યા. તેથી સિંહ અકળાઈને બહાર આવ્યો ને બે-ચાર ઘોડેસ્વારોને ચૂંથી નાખ્યાં ! અને પાછો વાઢમાં પેસી ગયો. પછી જમાદારે દરબાર પાસે જઈને વાત કરી : “નામદાર ! એ સિંહ તો ભારે વસમો છે તેણે ચાર સવારને મારી નાખ્યાં.” તે સાંભળી દરબાર વિચાર કરવા લાગ્યા કે હવે તેને માટે શો ઉપાય કરવો ? આ લાગ જોઈને પેલા દેવી લોકોએ દરબારને કહ્યું : “બાપુ ! એ સિંહને પહોંચી વળે એવા શૂરવીર તો એક રૂપાભાઈ છે.” ત્યારે દરબારે રૂપાભાઈને તેડાવીને કહ્યું : “આ તમારો છ માસનો પગાર ચડ્યો છે તે લઈ જાઓ ને હવેથી તમારો પગાર ચાલુ રાખવામાં આવે છે.”

વળી સાંજે ફરીથી બોલાવીને કહ્યું : “આપણા વાઢમાં સિંહ ઘૂસી ગયો છે તેને તમે જઈને કાઢી મૂકો. તેમાં હથિયાર, માણસો વગેરે જે સગવડ જોઈએ તે લઈ જજો.” ત્યારે રૂપાભાઈ હા પાડીને ઘેર આવ્યા. પરંતુ આખી રાત્રિ શ્રીજીમહારાજનું ભજન કર્યું ત્યારે સવારના ચાર વાગ્યે ભગવાન શ્રીહરિએ દર્શન દઈને કહ્યું : “કેમ ઉદાસ થઈને બેઠા છો ? આવા અનેકને ત્રાસ આપતા કૂર પ્રાણીઓનો શિકાર કરવો એ તો **ક્ષત્રિયોનું કામ** છે માટે ખુશીથી તૈયાર થઈ જાઓ. દરબારની તલવાર લઈને જજો.” એમ કહી શ્રીજીમહારાજ અંતર્ધાન થઈ ગયા. પછી રૂપાભાઈ સવારે નાહીધોઈ પૂજાપાઠ કરીને બંગલે ગયા. ત્યાં દરબાર દાતણ કરતા હતા. તે રૂપાભાઈને જોઈને બોલ્યા : “કેમ તૈયાર થઈને આવ્યા છો ને ? હવે તમારે જેટલા માણસો તથા હથિયાર જોઈએ તે લઈ જાઓ.” ત્યારે રૂપાભાઈએ કહ્યું : “આપની જે તલવાર છે તે આપો.” ત્યારે દરબારે તલવાર આપી તે લઈ ત્રીશેક ઘોડેસવારો સાથે રૂપાભાઈ વાઢે ગયા ને ત્યાં ચોતરફ સવાર ઊભા રહ્યા. અને પોતે પગપાળા વાઢની ઝાંપલી હતી ત્યાં ઊભા રહ્યા. પછી બંદૂકોના અવાજ કર્યા એટલે સિંહ એકદમ આકળો થઈને ઝાંપલી તરફ ખાલી જગ્યા જોઈને બહાર નીકળવા નાહો. ત્યાં રૂપાભાઈ ઊભા હતા, તેને જોઈને મોં ફાડી ગર્જના કરતો તે ધસ્યો ! એટલે રૂપાભાઈએ કપડાં વીંટી ખૂબ જાડો કરેલો પોતાનો એક હાથ સિંહના મોઢામાં નાખી દીધો, અને તલવાર વડે સિંહને પૂરો કર્યો ! પછી તલવાર લૂછી, મ્યાન કરી નાહીધોઈ ઘેર આવી ધોયેલા કપડાં પહેરી દરબાર પાસે ગયા. પરંતુ તે પહેલા તો બીજા સવારો સિંહના કાન તથા પૂછું કાપી લઈ દરબાર પાસે મોજ લેવાની આશાથી પહોંચી ગયા હતા. તેને દરબારે કહ્યું : “રૂપાભાઈ આવે પછી મોજ આપીએ.” તેટલામાં રૂપાભાઈ આવ્યા ને પૂછ્યું તો રૂપાભાઈ કહે : “એ તો એને મોતે મૂઓ હશે !” ત્યારે બીજા પ્રમાણિક

સિપાઈઓ હતા તે બોલ્યા : “બાપુ ! એ સિંહને તો આ રૂપાભાઈએ ભારે બહાદુરીથી માર્યો છે તે અમે નજરે જોયું છે.” પછી દરબારે મોટી કચેરી ભરી તેમાં રૂપાભાઈને શિરપાવ તથા **ઈનામ** આપ્યાં ને પગાર પણ વધારી આપ્યો. અને સૌ સાંભળે તેમ દરબારે કહ્યું : “આ રૂપાભાઈ જેવો પ્રામાણિક, ધર્મનિષ્ઠ ને ધીરજવાળો માણસ મારા રાજ્યમાં કોઈ નથી. કેટલીક વાર તેને રજા આપી છતા તેના મુખ પર શોક, ચિંતા કે દેષવૃત્તિ દેખાયાં નથી. તેમ જીવનમાં કોઈ વખતે અવિવેક કે ગર્વ કર્યો નથી. ધન્ય છે એમના ગુરુ **ભગવાન સ્વામિનારાયણ** અને તેમના સંતોને કે, જેમણે દરેક કોમને સુધારી આવા ધર્મનિષ્ઠ ને નીતિવાળા માણસોનો સમૂહ તૈયાર કર્યો છે. અમે કોઈના કહેવા સાંભળવાથી કે ગેરસમજથી રૂપાભાઈને ઘણીવાર મુશ્કેલીમાં મૂક્યા છે, તેથી મનમાં ખેદ થાય છે.”

આ પ્રમાણે કહી દરબારે રૂપાભાઈને કહ્યું : “તમે જીવો ત્યાં સુધી ચાલુ પગાર પ્રમાણે જ દર માસે તિજોરીએથી પગાર લઈ જવો, તમારાથી કામ થાય તેટલું કરવું. સમયસર અવાય ન અવાય તેનું તમને બંધન રહેશે નહિ. ખૂબ શાંતિથી તમારી ઈચ્છા પ્રમાણે પ્રભુભક્તિ કરો !”

જગતની લાલચોમાં મનને લોભાવા ન દેવું એ કંઈ મામૂલી વાત નથી. વિષયની આસક્તિ ટળવી એ તો મહામુશ્કેલી ભરેલું અઘરું કામ છે. વિદ્વાનોની વિદ્વત્તા, બુદ્ધિશાળીઓની બુદ્ધિમત્તા અને ચતુર પુરુષોની ચતુરાઈ એ બધું વિષયોના વાવાઝોડાં આગળ આકડાના તુરની પેઠે આકાશમાં ક્યાંય ઊડી જાય છે ! સતત કાળજીપૂર્વક **આત્માવલોકન** કરી જેણે અંતઃશત્રુઓ સાથે લડતા **પ્રતિપળ સાવધાની** રાખી હોય, તે જ વિષમ પરિસ્થિતિમાં **સ્થિર** રહી શકે છે. સોનું ને સ્ત્રી એ બે આ જગતમાં મોટા પ્રલોભનો છે. તેમાં ન લેવાવું એ **અતિ આકરું કામ** છે, તથા કોઈની શરમ કે મહોબતમાં તણાઈ જવું નહિ એ પણ ભારે કામ છે. રૂપાભાઈને **અનેક વિદ્વો** આવ્યાં, અપમાનો થયાં, આજીવિકા તૂટી ગઈ, સ્ત્રી-દ્રવ્યના પ્રસંગમાં આવ્યા, છતાં પણ ભારે ધીરજપૂર્વક ખૂબ શાંતિથી મહાવિશ્વાસ રાખી જીવનભર અવિકારી રહી ઉત્સાહથી મહાપ્રભુ શ્રીહરિની ભક્તિ કરી અને પોતાનું વિશુદ્ધ વર્તન, સરળ સ્વભાવ અને વિવેક સાથેની વ્યાવહારિક કુશળતા ઈત્યાદિ સદ્ગુણોથી બીજા ઉપર **સુંદર છાપ** પાડી અનેક જીવોને પ્રભુસ્મરણમાં પ્રીતિવાળા અને સદાચારી બનાવ્યા. આપણે પણ આવા ભક્તોની ‘યશોગાથા’નું સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિથી અવલોકન કરવું જોઈએ. જેથી વિષમ વેળામાં પણ અવિકારી રહી **આત્મકલ્યાણ** સાધી સત્સંગની સેવા કરી શકીએ. (આદર્શ ભક્તગાથામાંથી સાભાર...)

ભાવનગર રાજ્યના નેક નામદાર
પ્રજાવત્સલ-ત્યાયપ્રિય
મહારાજ રામોલ
શ્રી કૃષ્ણકુમારસિંહજી

સૌરાષ્ટ્રમાં ગોહિલવંશે ઈ.સ. ૧૨૫૦ થી ૧૮૪૮ સુધી સાતસો વર્ષ રાજ્ય કર્યું. તે રાજાઓની સાતત્ય ભરેલી ઉજ્જવલ રાજ્યપરંપરા સાથે બહુ ઓછા રાજવંશોની સરખામણી થઈ શકે તેમ છે. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી આ શાસનપરંપરાના છેલ્લા રાજવી હતા. દીર્ઘદૃષ્ટિ અને માનવતા ભરેલા ચિરંજીવ કાર્યોથી ભારતના ઈતિહાસમાં પોતાનું નામ તેઓ સુવર્ણાક્ષરે અંકિત કરાવી ગયા છે. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીની પ્રજાવત્સલતા, દીર્ઘદૃષ્ટિ, સંવેદનશીલતા અને પારદર્શક વ્યક્તિમત્તા આકસ્મિક રીતે પ્રગટ થયેલ નહોતી. આગળના રાજવીઓએ જે ગુણો ખીલવ્યા હતા તે તેમનામાં જાણે કે સંયોજિત થઈને પ્રગટ્યા હતા. તેમાંના થોડાંક ઉદાહરણો પણ આ બાબતની સાહજિકતા દર્શાવી શકે.

પાળિયાદ વગેરે ગામ જેમને મળ્યા હતા તે ગોહિલકુળના મૂળપુરુષ સેજકજીના ભાઈ દેપાળદેને બળદને બદલે પોતાની સ્ત્રીને વાવણિયે જોડી વાવણી કરતા ખેડુ ચારણે ટોણો મારતા સ્ત્રીને મુક્ત કરવા તેઓ જાતે વાવણિયે જુત્યા. જે બે ઓળ સુધી દેપાળદે વાવણિયે જોડાઈ ફર્યા હતા તેનો પાક આવતાં ત્યાં જુવારની જગ્યાએ સાચા મોતી પાક્યાં હતા. આવા પ્રજાવત્સલ ગોહિલો ગંગાજળિયા કહેવાયા હતા.

સેજકજીના મોટા પુત્ર રાણજીએ કેટલોક પ્રદેશ જીતી લઈ રાણપુર વસાવ્યું અને મુસ્લિમ સૈન્ય સામે લડતા વીરગતિ પામ્યા. તેમણે બંધાવેલો કિલ્લો આજે પણ ઊભો છે, જ્યાં ગુજરાતનો એક માત્ર જૌહરકૂવો છે. પૌત્ર વીર મોખડાજીએ ઘોઘામાં રાજગાદી કરી, દરિયાખેડુઓને રક્ષણ અને હૂંફ આપ્યાં, દરિયાપીર કહેવાયા, પીરમના પાદશાહ તરીકે નામના કાઢી. સુરતમાં ઘોઘારાણાના નામે તેમનું મંદિર છે. મુસ્લિમ ફોજ સામે લડતાં તેમનું મસ્તક ઘોઘામાં પડ્યું અને ધડ લડતું લડતું ૨૧ કિલોમીટર દૂર ખડદપર જઈને પડ્યું. યુવરાજ વખતસિંહજી ‘આતાભાઈ’ પાસે રડતા હરિજને ફરિયાદ કરી. તેની દીકરીને હરામખોરો ઉપાડી ગયા હતા. ‘તારા ઘણી બાપુ છે, રો મા’ કહીને કાચી ઉમરના યુવરાજ વગર પલાણે ઘોડીએ ચડ્યા, મોટી સંખ્યાના હરામખોરોને પડકાર્યા, મારી હઠાવ્યા અને હરિજનબાળાને સુરક્ષિત રીતે માવતરને સોંપીને જ જંપ્યા. રાજવી તરીકે પરાક્રમી વખતસિંહજીએ અનેક યુદ્ધો ખેલી ઉ તાલુકા જેવડા ભાવનગર રાજ્યને ૧૦ તાલુકા જેવડું પ્રથમ કક્ષાનું, કાઠિયાવાડનું ત્રીજા ક્રમનું, રાજ્ય બનાવ્યું. તેમના દાદા ભાવસિંહજી (પહેલા)એ સન ૧૭૨૩માં અક્ષયતૃતીયા (વૈશાખ સુદ - ૩) ગુરુવારે સં. ૧૭૭૮ના શુભ દિને ભાવનગરની સ્થાપના કરી નવો ઈતિહાસ રચ્યો. બંદર પણ સ્થાપ્યું અને ભાવનગર રાજ્ય સંસ્કાર અને સમૃદ્ધિમાં આગળ આવ્યું.

રાજ્યવહીવટમાં જેમણે માણસાઈના મૂલ્યોને શિરસ્થાને ગણ્યા છે તેવા રાજવીઓમાં ઠાકોર વજેસિંહજી મહારાજાને ગણી શકાય. ભાવનગર રાજ્ય સામે પડેલા બહારવટિયા જોગીદાસ ખુમાણના સ્ત્રી-બાળકોને તેમણે આદરભાવ સાથે પોતાના રાજ્યમેહલમાં કુટુંબીજનોની જેમ સાચવ્યા હતા, જોગીદાસના પિતાનું શ્રાદ્ધ પોતે જ પુત્રભાવે કર્યું હતું. ઉમદા ખાનદાનીના આવા ઉદાહરણો શોધ્યા પણ ન જડે.

સેજકજીથી આરંભીને મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી સુધીના ૭૦૦ વર્ષોમાં ૨૬ રાજવીઓ થઈ ગયા. તેમાંથી કોઈ એક પણ પ્રજાપીડક ન હતા.

તેઓ સૌ એક-એકથી ચડિયાતા પ્રજાવત્સલતાના ઉદાહરણો મૂકતા ગયા છે. ભાવનગર રાજ્ય આર્થિક રીતે સમૃદ્ધ થતું ગયું, રાજવીઓના મોજશોખ મર્યાદિત થતા ગયા અને તેના સહજ પરિણામરૂપે કલાપ્રેમ તેમજ પ્રજાવિકાસ માટે માર્ગ મોકળો થતો ગયો. આથી ગોહિલ રાજવીઓએ પ્રજાવત્સલતા અને સમૃદ્ધ વિકાસના એક-એકથી ચડિયાતાં સીમાચિહ્નો સ્થાપિત કર્યા છે. આ રાજવીઓની વિવિધ ગુણજાતાઓનો જો અર્ક કાઢી શકાય તો તેને ‘કૃષ્ણકુમાર’ એવું નામ આપી શકાય. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી જેમ આ વારસાના પરિણામરૂપ હતા એમ તેને વિકસાવીને શિરસ્થાને પહોંચાડનાર પણ હતા.

મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીને જેમ પૂર્વજોએ સ્થાપેલી સંસ્કારપરંપરાનો લાભ મળ્યો હતો તેમ ભાવેણાની ભૂમિએ પણ તેમને ઘણું આંતર પ્રદાન કર્યું હતું. કેમ કે સંસ્કૃતિ કે વ્યક્તિના ઘડતરમાં ભૂમિનો પ્રભાવ હોય છે. વ્યક્તિ, સમાજ અને વાતાવરણના વિકાસમાં ભૂમિનું સત્ત્વ અનેક રીતે પ્રગટતું હોય છે. ભાવનગર ક્ષેત્રની સંસ્કારિતા એ રીતે જીવંત છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ જે ભૂમિમાં રહીને થોડા માસ ઉચ્ચ શિક્ષણ લીધેલું તેનું ગૌરવ તેમણે જીવનભર શિરોધાર્ય ગણ્યું હતું. આ ભૂમિના રાજાને દેશની અખંડિતતાના હિતાર્થે ક્ષણભરમાં ગાદીત્યાગ કરવાનું સૂચ્યું તેમાં પણ ભૂમિનું જ તેજ ગણવું રહ્યું.

આ ભાવનગર ભૂમિનો મહિમા દર્શાવવા પ્રસિદ્ધ કેળવણીકાર શ્રી નાનાભાઈ ભટ્ટ પોતાના ‘ઘડતર અને ચડતર’ નામના પુસ્તકમાં લખે છે : “ભાવનગરની ધરતીમાં એવું કંઈક પડ્યું છે કે લોકો ઈચ્છે કે ન ઈચ્છે, અમલદારો ઈચ્છે કે ન ઈચ્છે, પણ માણસાઈ પોતાનો માર્ગ કરે છે અને માણસાઈનો આવો કોઈક અંશ ભાવનગરની પ્રજાને ટકાવી રાખે છે. ભાવનગરની અને કાઠિયાવાડની માણસાઈને કોણે પોષી છે તેનો વિચાર કરવો ઘટે.” મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી આ ભાવભૂમિના ચેતનાસ્થાનોની ભરપૂર પ્રેરણા પામ્યા હતા. તે ભૂમિમાં તેઓ સતત ફરતા રહેલા, પ્રજાના સુખ-દુઃખ જાણીને પ્રજાવિકાસના કાર્યો કરતા રહેલા. તેમની સાથેના પણ અનેક સ્મરણો આ ભૂમિ સાથે જોડાયેલા રહ્યા છે. મહારાજા વિદેશમાં કે દૂરના હવાખાવાનાં સ્થળોએ ઉનાળા ગાળવાના બદલે આ ભૂમિના દરિયાકિનારાના સ્થળોએ વધુ નિવાસ કરતા તે તેમની ભૂમિ પ્રત્યેની આત્મીયતા દર્શાવે છે.

મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીને સાધુસંતોના સમાગમની ઊંડી તમન્ના હતી. તેઓ તેને પોતાનું વ્યસન કહેતા. કોઈ નવા સ્થળે ગયા હોય તો પહોંચતાવેંત પ્રશ્ન કરતા કે આ સ્થળે કોઈ દર્શનીય સાધુ-સંતો-મહાપુરુષો છે કે કેમ ? જો એવા કોઈ સંતપુરુષની માહિતી મળે તો બીજા કામો છોડીને તેમને અનન્યભાવે મળી લેતા. તેઓ કહેતા પણ ખરા કે ભાવનગર, સૌરાષ્ટ્ર, ગુજરાત કે દેશના પ્રાંતપ્રાંતના બન્યા તેટલા સંતોના

દર્શન કરી મેં સત્સંગ કરેલા છે. મને એ વસ્તુ ગમે છે. મહારાજાને જેમ સંતો પ્રત્યે પ્રેમભાવ હતો તે ભાવનગર રાજ્યના પૂર્વ રાજવીઓ પણ સંતો પ્રત્યે પૂજ્યભાવ રાખતા હતા. ઠાકોર વજેસિંહજી બાપુએ ભગવાન શ્રીહરિની ભાવનગરમાં પધરામણી કરાવીને ભવ્ય સ્વાગત કર્યું હતું. જે ગાથાને આપણે ડીસેમ્બર-૨૦૧૫ના ચિંતન અંકમાં માણી હતી. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીનો જન્મ તા. ૧૯-૫-૧૯૧૨ના રોજ મહારાણી નંદકુંવરબાના કૂખે થયો હતો. મહારાજાએ પોતાના પિતા ભાવસિંહજીના મૃત્યુ બાદ ઈ.સ. ૧૯૧૯માં ભાવનગરની ગાદી સંભાળી ત્યારે તેમની ઉંમર ફક્ત ૭ વર્ષની હતી. બાર વર્ષની ઉંમરે ભાવનગર આવેલા રાષ્ટ્રપિતા ગાંધીજી સાથે મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીની મુલાકાત યોજાઈ. જેમનાથી તેઓ ઘણા પ્રભાવિત થયા. દીર્ઘદૃષ્ટા રાજનીતિજ્ઞ અને વિચક્ષણ બૌદ્ધિક સર પ્રભાશંકર પટ્ટણીના સાન્નિધ્ય અને માર્ગદર્શન તેમનું ઘડતર બળ બની રહ્યા. ઈ.સ. ૧૯૩૧માં મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીના લગ્ન જેમનો જન્મ સ.ગુ. શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના આશીર્વાદ થયો હતો એવા ગોંડલના મહારાજા શ્રી ભગવતસિંહજીના પૌત્રી વિજયાકુંવરબા સાથે થયા. વિજયાબાના ધાર્મિક, પ્રેમાળ, સરળ અને ઉમદા સ્વભાવે પણ તેમના જીવનમાં પ્રભાવક રંગો પૂર્યા હતા. ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ જે રાજ્યને રામરાજ્ય કહીને જેની ખાનદાનીનું યોગ્ય સત્કાર-સન્માન કરીને અને એ ખાનદાની વંશ પરંપરાગત રહેશે એવા આશીર્વાદ સાથે નવાજ્યા છે એવા ભાવનગર ગોહિલવાડ રાજ્યના છેલ્લા રાજવી પ્રજાવત્સલ, ન્યાયપ્રિય ગોહિલકુળના દસમાં વંશજ મહારાજા શ્રી કૃષ્ણકુમારસિંહજીના વિશેષ પ્રેરણાદાયી પ્રસંગોને આપણે માણીશું. (નોંધ : અહીં મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીના જે પ્રસંગો આલેખવામાં આવ્યા છે તે, તેઓના જીવન ક્રમ એટલે સાલ પ્રમાણે નથી.)

■ ગાંધીજી અને મહારાજા

સૌરાષ્ટ્રના ૨૨૨ રજવાડાઓમાં કે દેશભરમાં પણ ગાંધીજીને અને દેશકાળને સમજીને ઈતિહાસના પરિવર્તનોને પારખનારા રાજવીઓ ઓછા હતા. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી તેમાં અપવાદરૂપ હતા. દેશને સ્વતંત્રતા મળી ગઈ, પાકિસ્તાન જુદું પડી ગયું, પણ દેશી રાજ્યોનો પ્રશ્ન હજી ઉકેલાયો નહોતો. કેટલાયે રાજવીઓ સ્વતંત્ર બની સત્તા ટકાવી રાખવાના સપના સેવી રહ્યા હતા. કાયદે આઝમ જીણા અને તેમના સાથીદારો પાકિસ્તાનમાં જોડાઈ જવા રાજવીઓને લલચાવી રહ્યા હતા. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીને રાજવીઓના જૂથોમાં જોડાવાનો આગ્રહ થતો હતો. પણ તેમણે પ્રજાને જવાબદાર તંત્ર આપવાની વિચારણા શરૂ કરી હતી. ડિસેમ્બર ૧૯૪૭માં તેમણે નિર્ણય કરી લીધો. દીવાન અનંતરાય પટ્ટણી હાજર નહોતો. બળવંતરાય મહેતા પણ

દિલ્હી ગયા હતા. તેમણે બીજા રાજકીય અગ્રણી જગુભાઈ પરીખને બોલાવીને જણાવ્યું કે પોતે ભાવનગરને પ્રજાને જવાબદાર રાજતંત્ર આપી દેવાનો નિર્ણય કરી લીધો છે. જગુભાઈએ તેમનો નિર્ણય આવકારીને આનંદ વ્યક્ત કર્યો તથા દિલ્હી જઈ સરદારસાહેબને મળવા અભિપ્રાય આપ્યો. મહારાજાએ તેમનો અભિપ્રાય સાંભળઈ લીધો.

તે પછી તેમણે જાતે નિર્ણય કર્યો કે દિલ્હી જઈ ગાંધીજીને મળવું. તેમણે ગઢડાથી શેઠ મોહનલાલ મોતીચંદને બોલાવ્યા. તેમને કામ સોંપ્યું કે દિલ્હી જઈ ગાંધીજી સાથેની પોતાની મુલાકાતની વિગતો નક્કી કરી આવે. ગાંધીજીએ આપેલી તારીખ પ્રમાણે મહારાજા ૧૭ ડિસેમ્બર ૧૯૪૭ના રોજ રાત્રે ૧૧ વાગ્યે મળવા ગયા. મનુબહેન ગાંધીએ ‘દિલ્હીમાં ગાંધીજી ભાગ-૧’ પુસ્તકમાં મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીની ગાંધીજી સાથેની મુલાકાતનું વર્ણન કર્યું છે. સમય નજીક જણાતાં ગાંધીજીએ મનુબહેનને બહાર કાર સામે જઈ મહારાજાને માનપૂર્વક લઈ આવવા જણાવ્યું. જ્યારે મહારાજા ગાંધીજીના ખંડમાં પ્રવેશ્યા ત્યારે ગાંધીજીના હાથમાં મધ અને લીંબુ સાથેના પાણીનો પ્યાલો હતો તે મનુબહેનના હાથમાં સોંપી તેઓ ઊભા થઈ ગયા. અને મહારાજાને સ્વાગતમાં નમસ્કાર કર્યા. દીવાન અનંતરાય પટ્ટણી સાથે હતા, પણ મહારાજાએ ગાંધીજીને એકલા જ મળીને વાતચીત કરી હતી. મહારાજાએ ગાંધીજીને નમ્રતાપૂર્વક જણાવ્યું કે, મારું રાજ્ય હું આપના ચરણોમાં સોંપી દઉં છું. મારું સાલિયાણું, ખાનગી મિલકતો વગેરે અંગે આપ જે નિર્ણય કરશો તે જ હું સ્વીકારીશ. આપની આજ્ઞા પ્રમાણે જ બધું કરીશ. ગાંધીજી મહારાજાની આવી ઉદાર અને ઉમદા રજૂઆતથી ખૂબ રાજી થયા. છતાં પૂછ્યું : “આપના રાણીસાહેબ અને ભાઈઓને પૂછ્યું છે ?” ત્યારે મહારાજાએ કહ્યું : “મારા નિર્ણયમાં તેમનો અભિપ્રાય પણ આવી જાય છે.” પછી ગાંધીજીએ આ અંગે સરદાર વલ્લભભાઈપટેલને મળી વિગતે વાત કરવા જણાવ્યું. મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજી દિલ્હી રોકાયા હતા અને સરદાર સાહેબ, જવાહરલાલ નહેરુ, લોર્ડ માઉન્ટબેટન વગેરે સૌ પદાધિકારીઓને મળ્યા હતા. ફરી ગાંધીજીને મળવા જતા હતા ત્યારે અન્ય આવેલા રાજવીઓને કહેતા કે તમે પૂછતા હતા ને કે અમારે હવે શી રીતે વર્તવું ? તો

તમે ભાવનગરના મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીનું ઉદાહરણ લો અને તેમણે જે રસ્તો લીધો તેવો તમે પણ લો તેવી મારી ભલામણ છે. મનુબહેને પાછળથી ગાંધીજીને પૂછ્યું : “બાપુ ! આપની પાસે તો વાઈસરોય જેવા ઘણા મોટા લોકો આવે છે. પણ આપ ક્યારેય ઊભા થતા નથી અને કાર સામે જવાનું કહેતા નથી. તો આ મહારાજા તેમાં અપવાદ કેમ ?” ત્યારે ગાંધીજીએ કહ્યું : “મનુ ! તું જાણે છે ના કે હું ભાવનગરની શામળદાસ કોલેજમાં ભણ્યો છું. એટલે એક વખતનો પ્રજાજન કહેવાઈ. તે મહારાજા છે. એટલે મારે તેમને માન આપવું જોઈએ.”

સમય પાલનતાના આગ્રહી મહારાજા

મુંબઈના ગવર્નર સર જ્યોર્જ કલાર્ક ૧૯૦૭માં ભાવનગરની મુલાકાતે આવ્યા હતા. શિષ્ટાચાર એવો હતો કે, યજમાન મહારાજા મહેમાનને ઉતારે ચોક્કસ સમયે પ્રથમ મુલાકાત માટે જાય. આ મુલાકાત દસ-પંદર મિનિટ પૂરતી હોય. પછી વળતી મુલાકાતે મહેમાન યજમાનને ત્યાં જઈ મુલાકાત આપે. ક્રમ મુજબ મહારાજા ગવર્નરની મુલાકાતે તેમને ઉતારે જઈ આવેલા. પછીની મુલાકાત માટે ગવર્નર પોણા અગિયાર વાગે આવવાના હતા. છતાં ઠરાવેલા સમયે ગવર્નર આવ્યા નહીં. દસેક મિનિટ રાહ જોઈ મહારાજા પોતાની ગાડીમાં બેસી નીકળી ગયા. નીલમબાગથી મોતીબાગ જતાં રસ્તામાં ગવર્નરની ગાડી સામી મળી. મહારાજાએ ગાડી થોભાવી વિવેકથી જણાવ્યું : ‘Your excellency, I waited for ten minutes, but I have got to attend my office, so, formalities of a return visit may be dispensed with.’ વાત ખરી હતી. મહારાજા દરરોજ સમયસર ઓફિસે હાજરી આપતા. પણ ગવર્નરને અપમાન લાગ્યું. એમ કહેવાય છે કે દીવાન પ્રભાશંકર પટ્ટણીએ ગવર્નરને એ રીતે સમજાવી સમાધાન કર્યું કે સમય પ્રમાણે કામ કરવાની પદ્ધતિ અંગ્રેજો પાસેથી અહીંની પ્રજામાં થોડા કેળવાયેલા લોકો શીખ્યા છે. એ યશ અંગ્રેજોને છે. તેમાંય દેશી રાજ્યના રાજા જો આ રીતે કામ કરતા શીખ્યા હોય તો અંગ્રેજ અધિકારીએ મગરૂર થવા જેવી વાત છે. જો કે ફરી મળતી વખતે વિનયથી પોતાનું દૃષ્ટિબિંદુ સમજાવી દિલ જીતવાની શક્તિ મહારાજા કૃષ્ણકુમારસિંહજીમાં હતી.

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી ઝજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી

**નૂતન શ્રી સ્વામિનારાયણ મુખ્ય મંદિર - જગન્નાથપુરી પટાંગણમાં
પંચ દિનાત્મક સત્સંગ સમારોહ તથા સમૂહ મહાપૂજા**

તારીખ :- ૧૬ થી ૨૦-૩-૨૦૧૬

પ્રયોજક તથા વક્તા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

સ્થળ :- નૂતન શ્રી સ્વા. મુખ્ય મંદિર, બાલાકુંડ, પુરી-કોણાર્ક રોડ, જગન્નાથપુરી, (ઓરીસ્સા)

વધુ માહિતી માટે સંપર્ક :- પૂ. પતિતપાવન સ્વામી - મો. ૭૬૦૦૦૫૮૫૦૫ રાજુભાઈ પટેલ - મો. ૦૮૪૩૭૦૭૧૧૪૦

સત્સંગ સમાચાર પત્રિકા

સ્વામી ધનશ્યામદાસજી તથા શા. સ્વામી સર્વમંગલદાસજી તથા સાધુ ધર્મવલ્લભદાસજી

હોમાત્મક મહાપૂજા દેથલી

વડતાલ પ્રદેશના દેથલી (તા. માતર)ને આંગણે યોજાયેલ હોમાત્મક મહાપૂજામાં પધારી દર્શન-આશીર્વાદ પાઠવતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી.

ભવ્ય શાકોત્સવ જામકા

જૂનાગઢ પ્રદેશના જામકા (તા. ઉના)ને આંગણે યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં પધારતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી.

કથાપારાયણ ભાખા

જૂનાગઢ પ્રદેશના ભાખા (તા. વિસાવદર)ને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણમાં પધારતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી.

**ભવ્ય શાકોત્સવ
વડોદરા**

વડોદરાને આંગણે પ.પૂ. અ.સૌ. માતૃશ્રી (ગાદીવાળા)ના જન્મોત્સવ પ્રસંગે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના દિવ્ય સાન્નિધ્યમાં યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવ, સત્સંગ સભા, રક્તદાન તથા સર્વરોગનિવાન કેમ્પ.

**ભવ્ય શાકોત્સવ
સરધાર**

સરધારધામને આંગણે પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવ પ્રસંગે કથાવાર્તાનો લાભ આપતા પૂ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

ગઢડા પ્રદેશના નાના ભમોદરાને આંગણે પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં કથાવાર્તાનો લાભ આપતા પૂ. સ્વામી.

ડોંબીવલીને આંગણે નૂતન મંદિર ગ્રીનસીટી ખાતે મુંબઈ પરાવિસ્તારના યુવાનો દ્વારા યોજાયેલ 'શ્રી સ્વામિનારાયણ ખેલ મહોત્સવ'

ગઢડા પ્રદેશના ધારેશ્વર (તા. રાજુલા)ને આંગણે યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

જૂનાગઢ પ્રદેશના અગતરાય (તા. કેશોદ)ને આંગણે યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

જૂનાગઢ પ્રદેશના વરજંગ જાળિયા (તા. ઉપલેટા)ને આંગણે યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

રાજકોટને આંગણે પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી યોજાયેલ ધનુમાર્સ કથાપારાયણ પ્રસંગે પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી

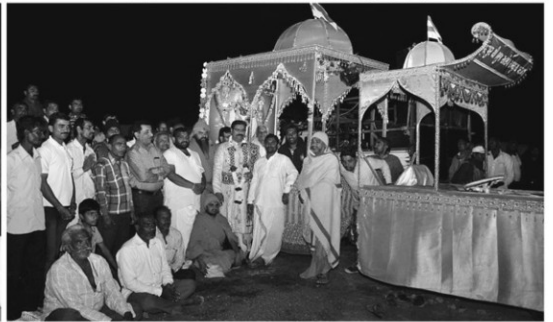
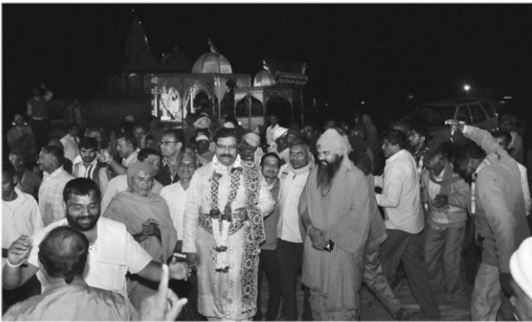
જૂનાગઢ પ્રદેશના નાવડા (તા. માણાવદર)ને આંગણે યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવમાં તેમજ વેરાવળ (સોમનાથ)ને આંગણે યોજાયેલ કથાપારાયણમાં પધારતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી.

દહિસર (મુંબઈ)ને આંગણે પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી સત્સંગ મંડળ દ્વારા યોજાયેલ ભવ્ય શાકોત્સવ તથા ત્રિદિનાત્મક સત્સંગ સભા

મીરાસોડ (મુંબઈ)ને આંગણે પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી ધર્મકુળ આશ્રિત બૃહદ મુંબઈ પરાવિસ્તાર દ્વારા યોજાતી 'દિવાસિક સત્સંગ સભા'માં પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી.

પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પૂ. કો. સ્વામી શ્રી ઘનશ્યામવલ્લભદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે યોજાયેલ ગઢપુરથી ભુજ સુધી પદયાત્રા

વિન્ટર શિબિર
શિકાગો (અમેરિકા)

શિકાગો શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે યોજાયેલ 'વિન્ટર શિબર - ૨૦૧૫'નો લાભ લેતા અમેરિકાના અલગ-અલગ રાજ્યના યુવકો તથા યુવતીઓ.

વિન્ટર શિબિર
સ્ટેન્ટન (અમેરિકા)

સ્ટેન્ટન શ્રી સ્વામિનારાયણ હિન્દુ મંદિરમાં પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે યોજાયેલ 'વિન્ટર શિબર - ૨૦૧૫'નો લાભ લેતા અમેરિકાના અલગ-અલગ રાજ્યના યુવકો તથા યુવતીઓ.

प.पू. सनातन ध.पू. १००८ श्री आचार्य श्री अजेन्द्रप्रसादजी महाराजश्रीना ३६ आशीर्वाद सह आशाथी श्री स्वामिनारायण मंदिर - सरधार द्वारा तथा श्री स्वामिनारायण संप्रदायना देश-विदेशमां सुप्रसिद्ध वक्ता पू. स.गु. स्वामी नित्यस्वर्णदासजीना मार्गदर्शन प्रमाणे तैयार थये

नूतन हरिमंदिरोनी मूर्ति प्रतिष्ठा तथा कथा महोत्सवोनी तिथि-तारीख

क्रम	कथा तारीख	कथा तिथि	प्रतिष्ठा तिथि	स्थान
१.	२६-१-२०१६ थी ३०-१-२०१६	पोष वद - २ थी पोष वद - ६	प्रतिष्ठा महोत्सव पोष वद - ६	मु. श्री स्वा. मंदिर - धारी गुंढाणी, ता. भेंसाण, ज. जूनागढ संपर्क :- मो. ८४२८८३६३८०
२.	८-२-२०१६ थी १५-२-२०१६	महा सुद - १ थी महा सुद - ८	प्रतिष्ठा महोत्सव महा सुद - २	मु. श्री स्वा. मंदिर - राधसीकी, ता. गोंडल, ज. राजकोट संपर्क :- मो. ८८२५५६६०१५, ८८७८०१६८८२
३.	१६-२-२०१६ थी २०-२-२०१६	महा सुद - ८ थी महा सुद - ११	प्रतिष्ठा महोत्सव महा सुद - ११	मु. श्री स्वा. मंदिर - मेघलपुर, ता. सोलजा, ज. आणंद संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८, ८७१४२७५८७७
४.	२५-२-२०१६ थी २-३-२०१६	महा वद - ३ थी महा वद - ८	मंदिर पंथाब्दी महोत्सव	मु. श्री स्वा. मंदिर - काखोल, ज. पंथमहाल संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८, ८३७६१७७५८८
५.	१-३-२०१६ थी ५-३-२०१६	महा वद - ७ थी महा वद - ११	प्रतिष्ठा महोत्सव महा वद - ११	मु. श्री स्वा. मंदिर - अमलोड, ता. ज. दाखोद संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८, ८७३७२४८७७२
६.	५-३-२०१६ थी ८-३-२०१६	महा वद - ११ थी महा वद - ३०	प्रतिष्ठा महोत्सव महा वद - ११	मु. श्री स्वा. मंदिर - जरोड, ता. वीमभेडा, ज. दाखोद संपर्क :- मो. ८८२५१३४१०८, ८८७८२५५७३३
७.	११-३-२०१६ थी १५-३-२०१६	कांगण सुद - ३ थी कांगण सुद - ७	प्रतिष्ठा महोत्सव कांगण सुद - ३	मु. श्री स्वा. मंदिर - सर, ता. ज. राजकोट संपर्क :- मो. ८०८८८८८८६३३
८.	११-३-२०१६ थी १५-३-२०१६	कांगण सुद - ३ थी कांगण सुद - ७	प्रतिष्ठा महोत्सव कांगण सुद - ३	मु. श्री स्वा. मंदिर - उमराणी, ता. जसदण, ज. राजकोट संपर्क :- मो. ८०८८८८८८६३३
९.	१६-३-२०१६ थी २०-३-२०१६	कांगण सुद - ८ थी कांगण सुद - १२	सत्संग समारोह समूह महापूजा	मु. नूतन श्री स्वा. मंदिर - जगन्नाथपुरी (ओरिस्सा) संपर्क :- मो. ७६०००५८५०५, ०८४३७०७११४०
१०.	२८-३-२०१६ थी ५-४-२०१६	कांगण वद - ५ थी कांगण वद - १३	जगन्नाथपुरी महोत्सव	मु. 'हरिकृष्ण ग्राउन्ड' श्री स्वा. मंदिर-सीमाडा, सुरत संपर्क :- मो. ८०८८८८८८६२१, ८००००५८५०३
११.	२३-४-२०१६ थी २७-४-२०१६	चैत्र वद - १ थी चैत्र वद - ५	श्री स्वामिनारायण बाणयुवा महोत्सव	मु. श्री स्वा. मंदिर - सरधार, ता. ज. राजकोट संपर्क :- मो. ७६०००५८५०५
१२.	२८-४-२०१६ थी ६-५-२०१६	चैत्र वद - ६ थी चैत्र वद - ३०	श्री स्वामिनारायण महोत्सव	मु. मोटा जीमूडा, ता. सावरकुंडला, ज. अमरेली संपर्क :- मो. ८१४१८५८४५८
१३.	७-५-२०१६ थी १३-५-२०१६	वैशाख सुद - १ थी वैशाख सुद - ७	प्रथम वार्षिक पाटोत्सव	मु. श्री स्वा. मंदिर - पादरीया, ता. ज. ભરુચ संपर्क :- मो. ८८२५८२८०२२, ८४२८४२७१००
१४.	१४-५-२०१६ थी २०-५-२०१६	वैशाख सुद - ८ थी वैशाख सुद - १४	श्री स्वामिनारायण महोत्सव	मु. श्री कुंजविहारी वाडी, मांगरोण रोड, केशोद. संपर्क :- मो. ८८७८७०८००८
१५.	१५-५-२०१६ थी २१-५-२०१६	वैशाख सुद - ८ थी वैशाख सुद - १५	वक्ता : पू. स्वामी श्री पूर्णस्वर्णदासजी	मु. देवनिकेतन आश्रम, लुपतवाला, हरिद्वार (उत्तराखंड) संपर्क :- मो. ०८३२२७५३०५२, ८३२४२४५३२

॥ तारीख ॥

०७-०२-२०१६

दर महिनाना पड़ेला रविवारे सरधारधाममां योजाती

॥ अभयदान मासिक सत्संग सभा ॥

॥ समय ॥

सवारे ८ थी १

स्थान :- श्री स्वामिनारायण मंदिर - सरधार, ता. ज. राजकोट. फ़ोन. ०२८१ - २७८१२११, मो. ८८७८७५८५०३

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥

વડતાલ પીઠાધિપતિ પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી

અયોધ્યા ધામને આંગણે

પ.પૂ. બાળલાલજી શ્રી યજ્ઞેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા
પ.પૂ. બાળલાલજી શ્રી દિગ્વિજયેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીનો

ચૌલ સંસ્કાર મહોત્સવ

તારીખ :- ૨૫-૨-૨૦૧૬, મહા વદ - ૩

સમય :- સવારે ૮:૦૦ થી ૧:૦૦

નિમંત્રક :- શ્રીહરિ સ્મૃતિ સહ સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવાર વતી

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા પ.પૂ. નાનાલાલજીશ્રી પુષ્પેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

આયોજક :- પ.પૂ. બાળલાલજી ચૌલ સંસ્કાર મહોત્સવ વ્યવસ્થા સમિતિ (વડતાલ પ્રદેશ)

શુભ સ્થળ શ્રી હનુમાનગઢી, અયોધ્યા (ઉત્તરપ્રદેશ)

ખાસનોંધ

જે હરિભક્તો ધર્મકુળ પરિવારના આ પવિત્ર પ્રસંગમાં ઉપસ્થિત રહેવાના હોય, તેઓએ પોતાની વિગતો નીચે જણાવેલ સંપર્ક પર વહેલી તકે અવશ્ય નોંધાવી દેવી. જેથી આયોજક સમિતિને આપ સર્વ માટે વ્યવસ્થા કરવામાં સાનુકૂળતા રહે.

સંપર્ક :- પૂ. ઘનશ્યામ સ્વામી - મો. ૯૮૨૫૧૩૪૧૦૮ પૂ. સર્વમંગલ સ્વામી - મો. ૯૪૨૭૮૫૪૦૮૦, ૮૦૦૦૨૯૪૫૩૩

॥ શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ ॥

વડતાલ પીઠાધિપતિ પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી

પદ્યારો યોગીચોક

પદ્યારો સિમાડા

શ્રી જગન્નાથપુરી મહોત્સવ

સુરત ૨૦૧૬
અંતર્ગત

શ્રીમદ્ ભાગવત
કથા પારાયણ

શ્રી જગન્નાથજી ભગવાન

સર્વવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ

પ.પૂ. ધ.ધુ. ૧૦૦૮ શ્રી આચાર્ય
શ્રી અજેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

પ્રારંભ
તા. ૨૮-૩-૨૦૧૬

॥ કથા સમય ॥
સાંજે - ૦૩:૦૦ થી ૦૬ :૦૦
રાત્રે - ૦૮:૩૦ થી ૧૧:૩૦

પૂર્ણાહુતિ
તા. ૦૫-૪-૨૦૧૬

પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય
શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી

વડતા :- પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી

શુભેચ્છક :
KHANTIL
World's Best Ethnic Store

નોંધ :- સંહિતાપાઠ (પોથી પારાયણ)માં લાભ લેવા સંપર્ક કરો.
મો. ૯૦૯૯૯૯૯૬૨૧, ૮૦૦૦૦૫૮૫૦૩

લાઈવ પ્રસારણ
લક્ષ્ય
શિશ્વ કા કલ્યાણ સે

સ્થળ : હરિકૃષ્ણ ગ્રાઉન્ડ, શ્રી સ્વા. મંદિર યોગીચોક-સિમાડાની બાજુમાં, રાધેપાર્ક રોડ, સુરત.

૨૮ શ્રી સ્વામિનારાયણ ચિંતન • જાન્યુઆરી - ૨૦૧૬

તીર્થધામ ગટડાને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી, પ.પૂ. અ.સૌ ગાદીવાળા (માતુશ્રી) ના જન્મોત્સવના ઉપલક્ષમાં દક્ષિણ વિભાગ મહિલા સત્સંગ સમાજ દ્વારા ઉજવાયેલ 'માતૃવંદના મહોત્સવ તથા ભવ્ય શાકોત્સવ' (તા. ૨૦-૧૨-૨૦૧૫)

સિમાડા-સુરત શહેરને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી, શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર યોગીચોક-સિમાડા સત્સંગ સમાજ દ્વારા ઉજવાયેલ 'ભવ્ય શાકોત્સવ'માં સત્સંગ-કથાવાર્તાનો લાભ આપતા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજી. (તા. ૩-૧-૨૦૧૬)

શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ
જોન (વડતાલ)

તીર્થધામ જોન (વડતાલ)ને આંગણે પ.પૂ. ધ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂઝા આશીર્વાદ સહ આશાથી પ. પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના દિવ્ય સાન્નિધ્યમાં ઉજવાયેલ 'શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ' તથા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિત્યસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે 'શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ' (તા. ૩ થી ૮-૧-૨૦૧૬)

૧. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનો રાજપો પ્રાપ્ત કરતા આયોજક પૂ. ઘનશ્યામ સ્વામી, પૂ. સર્વમંગલ સ્વામી તથા પૂ. ધર્મવલ્લભ સ્વામી. ૨. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીનું પુષ્પહાર પહેરાવીને સ્વાગત કરતા વડતાલના અગ્રગણ્ય ભક્તો. ૩. જોળના યુવાનો દ્વારા સ્વાગત. ૪. સમગ્ર મહોત્સવના મુખ્ય યજમાનશ્રી વિશાલભાઈ પટેલ (અમેરિકા), પ. આયોજક સમિતિ. ૬ થી ૧૦. ઉત્સાહી સત્સંગ મંડળો. ૧૧. સભામાં ઉપસ્થિત પૂ. બચુબા તથા પૂ. લાલીરાજા વગેરે ધર્મકુળ પરિવાર. ૧૨. કથાનો લાભ લેતા ચરોવર વિસ્તાર ભક્તજનો.

તીર્થધામ જોન (વડતાલ) ને આંગણે પ.પૂ. ધ.ધુ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના રૂડા આશીર્વાદ સહ આજ્ઞાથી પ. પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિગાચાર્ય શ્રી તુલેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના દિવ્ય સાન્નિધ્યમાં ઉજવાયેલ 'શ્રી સ્વામિનારાયણ મહોત્સવ' તથા પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી નિલયસ્વરૂપદાસજીના વક્તાપદે 'શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન કથા પારાયણ' (તા. ૩ થી ૯-૧-૨૦૧૬)

૧. મનમોહક સભામંચ. ૨. શ્રી ધનશ્યામ પ્રાગટ્યોત્સવમાં બંને પૂ. બાળલાલજીશ્રી. ૩. કથા અંતર્ગત જેતપુર ગાદિ-પટ્ટાભિષેક પ્રસંગે ઠાકોરજીનો અભિષેક કરતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી. ૪. કથા અંતર્ગત અન્નકુટોત્સવની આરતી ઉતારતા પ.પૂ. નાનાલાલજી મહારાજશ્રી તથા યજમાનશ્રી. ૫-૬-૭. પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીની ભવ્ય સ્વાગત શોભાયાત્રા. ૮. સભામાં પધારતા પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીને આવકારતા જોન તથા વડતાલ ચરોતર વિસ્તારના ભક્તો. ૯. સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ. ૧૦. સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં ધર્મકુળ પરિવાર તથા હરિભક્ત સમુદાય.

સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની પ્રાગટ્યભૂમિ છપૈયામાં પ.પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રીના આશીર્વાદથી પ.પૂ. ૧૦૮ શ્રી ભાવિઆચાર્ય શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી તથા સમગ્ર ધર્મકુળ પરિવારના સાન્નિધ્યમાં પૂ. સ.ગુ. સ્વામી શ્રી વદમીપ્રસાદદાસજીના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ઉજવાયેલ 'શ્રી છપૈયાધામ મહોત્સવ'

૧-૨-૩. શ્રી છપૈયાધામ મહોત્સવ પ્રસંગે પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રીની ભવ્ય શોભાયાત્રા. ૪-૫. શ્રી નારાયણ સરોવરની સમૃદ્ધ આરતી ઉતારતા બંને પ.પૂ. લાલજી મહારાજશ્રી તથા સંતો-હરિભક્તો. ૬. પ્રાગટ્યસ્થાનમાં બિરાજમાન બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજ સમક્ષ ધરાવેલ છપ્પનભોગ અન્નકૂટ. ૭. બાળપ્રભુ શ્રી ઘનશ્યામ મહારાજ પ્રાગટ્યભૂમિમાં બાળપ્રભુશ્રીની જ પરંપરાને જીવંત રાખવાનો શુભારંભ કરતા પ.પૂ. બાળલાલજી શ્રી યજ્ઞેન્દ્રપ્રસાદજી શ્રી નૃગેન્દ્રપ્રસાદજી મહારાજશ્રી.

Swaminarayan Chintan, Publisher, Printer, Owner, editor :- SWAMI PATITPAVANDASJI , Place of Publication :- Shree Swaminarayan Mandir, At : SARDHAR, Ta. & Dist. Rajkot (GJ) - 360025. Printing press with complete address : SHREEJI ART, GF-12, ASHIRVAD SHOPPING CENTER, ASHRAM ROAD, PALDI AHMEDABAD, (GJ) - 380007